

Testai:

11 psl.

Fotoaparatu
testas

32 psl.

Dulkių
siurblių
testas

*VARTOTOJŲ
NAUJIENOS*

**Fotoaparato pasirinkimo
formulė: ką vertinti
ir į ką atkreipti dėmesį - 8 psl.**

**Dulkių siurbliai:
kas yra kas? - 30 psl.**

**Alkoholio politikos
grimamos Lietuvoje - 6 psl.**

**Taisyklių labirintuose vartotojai
pasijunta įkaitais - 17 psl.**

ISSN 1822-4415

Turiny

Verslo agresija

Alkoholio politikos
grimasos Lietuvoje 4

Alkoholio reklamuotojai
skatina jaunimą vartoti alkoholį 7

Testai

Fotoaparato pasirinkimo
formulė: ką vertinti ir į
ką atkreipti dėmesį 8

Fotoaparatus testas 11

Kaip mes testavome 15

Atminties kortelės 16

Dulkių siurbiai: kas yra kas? 30

Dulkių siurblių testas 32

Produktų kokybės testų
sistemos kūrimo prielaidos 36

Vartotojų skundai

Taisyklių labirintuose
vartotojai pasijunta įkaitais 17

Aktualijos

Mobiliųjų telefonų vartotojams 18

Vartotojų federacijos atstovė
Palangoje gina viešąjį
vartotojų interesą 29

Būstas

Ką reikia žinoti perkant baldus 27

Informacinės technologijos

Kodėl mūsų pašto dėžutės
pilnos elektroninių šiukšlių? 20

Sveikata

Darbas kompiuteriu ir stresas 22

Gydytojo pareiga -
užtikrinti pacientų teises 24

Maistas

Ką reikia žinoti renkantis
natūralų mineralinį vandenį 23

Ant pieno produktų -
abejotini teiginiai 25

Po Valstybinės maisto ir vete-
rinarijos tarnybos patikrinimo
- prekybos centrų reitingai 40

Vartotojų skundų dėl
nekokybiškų maisto
produktų daugėja 41

Energetika

Patarimai, kaip sutaupyti
mokesčius už šildymą ir
karštą vandenį 26

Bendrijų modelis netinka
didžiajai daliai daugiabučių
namų. Ką daryti? 34

Vartotojų organizacijų veikla

Siekama gerinti informacijos
vartotojams prieinamumą 35

Vyriausybė raginama suvaldyti
nepagrįstai didinamas maisto
kainas 42

Informacijos amžius

Kaip vartojama informacija 35

Mielas skaitytoju,

Jūsų rankose – atsinaujinusio, praktiškam vartotojui skirto žurnalo numeris.

Pagrindinis leidinio redakcijos siekis ir uždavinys – pateikti nepriklausomą, nei vienos verslo ar valdžios struktūros neįtakotą informaciją. Šį žurnalo numerį parengėme remdamiesi ilgamete nevyriausybinių darbo vartotojų teisių srityje patirtimi. Sulaukiame daug vartotojų klausimų bei mėginimų surasti tinkamiausią būdą vienai ar kitai problemai spręsti, o išsakyti pageidavimai fiksuoti sukaupę patirtį inspiravo mūsų norą žiniomis bei patarimais pasidalinti su Jumis.

Gyvename informacijos amžiuje, tačiau norint nepasiklysti jos labirintuose, tenka ieškoti profesionalaus gido. Šiame numeryje rasite patarimus, kaip pasirinkti skaitmeninį fotoaparata, sužinosite, kokios dulkių siurblių savybės turėtų būti vertinamos labiausiai – su įkvėpimu pristatome profesionalius, nepriklausomose Europos laboratorijose atliktus produktų testus. Taip pat rasite informaciją, ką reikia žinoti prieš perkant baldus, kokia vartotojų grupė pažeidžiamiausia bei perskaitysite praktiškus patarimus mobiliųjų telefonų vartotojams.

Tikimės, kad čia rasite vertingų patarimų ar naudingos informacijos, kurios prireikia kasdiniame Jūsų gyvenime. Džiaugsimės, jei nepriklausomais duomenimis paremti patarimai palengvins vienokį ar kitokį Jūsų sprendimą, bei padės rasti išeitį tam tikroje susiklosčiusioje situacijoje.

Lauksime Jūsų atsiliepimų, į kuriuos pažadame atsižvelgti kitame žurnalo numeryje.

Gero skaitymo!

Alvyta Armanavičienė

Kuris?

VARTOTOJŲ NAUJIENOS Nr. 7
ISSN 1822-4415

Leidėjai:

Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija ir
Nacionalinė vartotojų konfederacija
Stiklių g. 8, LT-01131 Vilnius
www.vartotojai.eu

Redakcija:

Telefonas +370 5 261 59 29
Faksas +370 5 261 59 79
El. paštas kuris@vartotojai.eu

Vyriausioji redaktorė:

Alvyta Armanavičienė, info@vartotojai.eu

Redaktoriai:

Mykolas Okulič-Kazarinas, mykolas@vartotojai.eu
Nerius Pleškys, nerius@vartotojai.eu

Korektūra: Milda Pūtvytė

Dizainerė: Rasa Vaitkunskaite

Viršelis: Vytauto Tamoliūno nuotrauka

Žurnalo konsultacinė taryba:

Kornelijus Papšys
Nacionalinės vartotojų konfederacijos prezidentas

Feliksas Petrauskas
Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktorius

Dr. Ramūnas Lebedys
Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos viršininkas

Dr. doc. Kazimieras Lukauskas
Valstybinės maisto ir veterinarijos
tarnybos direktorius

Dr. Aurelijus Veryga
Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos prezidentas

Dr. doc. Edmundas Trasauskas
Verslo teisės akademijos rektorius

Alkoholio politikos grimasos Lietuvoje

*Nacionalinės tabako ir alkoholio
koalicijos prezidentas
Dr. Aurelijus VERYGA*

Alkoholio kontrolė tampa vienu aktualiausių klausimų šiandienos gyvenime. Apie tai vis dažniau girdime iš politikų lūpų bei žiniasklaidos. Norėtumėte pažvelgti giliau, kas gi iš tikrųjų vyksta šioje srityje.

Vienas svarbus žingsnis šioje srityje jau žengtas. Tuo drąsiai galime vadinti būtent pačias visuomenėje prasidėjusias diskusijas apie alkoholio kontrolę ir alkoholio vartojimo keliamus pavojus. Nesuvokdami diskusijos svarbos apsiskaičiavo ir alkoholio gamintojai, kurie masiškai užpirkinėjo užsakomuosius tendencinius straipsnius didžiausiuose šalies dienraščiuose. Kad ir labai tendencingi, šie straipsniai sukėlė diskusijų bangą, o jai kilus, neišvengiamai atsirado dvi nuomonės. Visuomenė tikriausiai pastebėjo, kad vienas iš būdų sustabdyti kokį nors politinį skandalą ar nuneigti paaiškėjusią nemalonią tiesą, tai tiesiog ignoruoti informaciją ir nereaguoti niekaip. Anksčiau ar vėliau problema pasimiršta. Su alkoholiu taip neatsitiko, ir visuomenėje vykstančias diskusijas nebeįmanoma vadinti svarbiu visuomenės brandimo indikatoriumi.

Dar nesigilinant į tai, kurie pasiūlymai galėtų būti vadinami tinkamais ir galinčiais duoti realių rezultatų, būtina pabrėžti, kad visi politikai (Seimo nariai, premjeras, prezidentas) ir net alkoholio gamintojai vienu balsu tvirtina, kad problemos sprendimui būtinos kompleksinės priemonės. Tačiau labai įdomu, kad atskirai nagrinėjant bet kurią pasiūlytą alkoholio kontrolės priemonę, atsiranda politikas ar kita suinteresuota jėga, kuri ją sukritikuoja. Turbūt visi puikiai suvokia, kad iš karto priimti ir įgyvendinti visą kompleksą priemonių

– nerealu. Kiekviena priemonė sukelia begalę diskusijų, tačiau priimtoms atskiros ir sukuria visumą. Todėl galima pagrįstai teigti, kad yra trukdoma bet kokiai realiai alkoholio kontrolei.

Kas slypi už draudimų?

Dažniausiai pasitaikantis argumentas alkoholio kontrolės priešininkų lūpose – „draudimais nieko neišspręsi“. Vertėtų pasigilinti ar tikrai kalbama apie draudimus. Dauguma specialistų siūlomų priemonių yra ne draudimai, o rinkos reguliavimo priemonės. Didžiausiu draudimu galima būtų pavadinti siūlymą uždrausti alkoholinių gėrimų reklamą. Kitos siūlomos priemonės: didinti akcizą alkoholiniams gėrimams, apriboti prieinamumą (ribojant prekybos vietą ir laiką), griežtinti atsakomybę pardavėjams už prekybą nepilnamečiams (atimant licenziją prekiauti alkoholiu keletui metų už pirmą pažeidimą), didinti amžiaus cenzą iki 21 metų, didinti girtų vairuotojų atsakomybę ir t. t. Rinkos reguliavimo priešininkai kaltina tokių

pasiūlymų rengėjus, esą priemonės nukreiptos į pasiūlos, o ne į paklausos mažinimą ir, kad tai neva žlugdo legalų alkoholio verslą. Kadangi alkoholio prekyba ir gamyba suinteresuotos pusės sutinka su tuo, kad tai mažins alkoholio pasiūlą, valstybei beliktų priartinti tokioms priemonėms, nes pasiūlos mažinimas, kartu su paklausos bei žalos mažinimu, yra esminės psichoaktyvių medžiagų (kurioms, beje, priklauso ir alkoholis) kontrolės priemonės, kurias pripažįsta visas pasaulis.

Dar vienas indikatorius, rodantis, kad siūlomos rinkos reguliavimo priemonės būtų labai efektyvios mažinant alkoholio vartojimą, yra pati alkoholio gamintojų reakcija. Sutikite, kad verslininkai niekada nešvaistys savo brangaus laiko tuščioms diskusijoms ir nekritikuos priemonių, kurios neturėtų realios įtakos jų verslui. Iš pasaulinės tabako kontrolės praktikos žinoma, kad jei vienai ar kitai siūlomai priemonei pradeda agresyviai priešintis pramonė, galima būti tikram, kad ta priemonė bus efektyvi. Alkoholio gamybos

bendrovės yra privačios, turinčios savo savininkus, akcininkus ir kitus suinteresuotus asmenis, kurie tikisi didėjančio pelno, augančių dividendų. Jos tikrai nenori, kad atsirastų priemonių, kurios verstų žmones vartoti mažiau alkoholio, nes tai mažintų pelną, o bet koks spekuliacijoms nuostata, kad alkoholio gamybos bendrovės nori sumažinti girtaujančiųjų skaičių prieštarauja elementariai verslo logikai.

Netiki mokslu

Verta paminėti ir nuolatinės manipuliacijas teiginiais, kad draudimai, yra niekuo nepagrįsti, kad atliekami moksliniai tyrimai yra tendencingi ir nepagrindžia siūlomų griežtų priemonių. Kaip teko išgirsti iš aludarių, mūsų moksliniai tyrimai, rodantys, kad daugėja girtaujančių vaikų, probleminių alkoholio vartotojų ir pan. yra nepilnaverčiai ir vertėtų labiau pasikliauti patikimesniais JAV ar kitose šalyse atliekamais tyrimais.

Kyla klausimas, kodėl mūsų šalies mokslininkai, kurie atlieka tyrimus pagal tarptautines metodikas, dažniausiai bendradarbiaudami su tarptautiniais tyrimo centrais, turėtų būti suinteresuoti vaizduoti blogesnę situaciją nei ji yra iš tikrųjų? Tokių kaltinimų priežastis yra labai paprasta. Alkoholio gamintojams niekada netiks mokslas ir tyrimai, kurie įrodo jiems nepalankių priemonių veiksmingumą ir tą pagrindžia epidemiologinėmis studijomis. Geras mokslas, pagal alkoholio gamintojus, yra tas mokslas, kuris už pinigus gali įrodyti bet ką. Jau seniai įrodyta, kad tabako pramonė, siekdama paneigti rūkymo keliamą žalą papirkinėjo ir iki šiol papirkinėja mokslininkus. Neabejotina, kad tą patį siekdami naudos daro ir alkoholio gamintojai. Galima neabejoti, kad šiuo atveju būtent pramonė yra suinteresuota tendencingais ir jų pačių lėšomis apmokamais tyrimais. Ne veltui Lietuvos alkoholio gamintojai, pasirodžius ekspertų siūlomoms alkoholio kontrolės priemonėms suskato

siūlyti atlikti alkoholio kontrolės auditą Lietuvoje bei atlikus tyrimus įvertinti tikrąsias piktnaudžiavimo alkoholiu priežastis. Tokių alkoholio gamintojų siūlymų negalima vertinti kitaip, kaip tik laiko vilkinimo, kuris leistų išvengti žymaus pelno praradimo ir leistų rasti „tinkamus“ ekspertus, tokius kaip Laisvosios rinkos institutas, kuris yra nuolat penimas alkoholio gamintojų, bei Ūkio ministerijos specialistai, kurie alkoholio gamybą ir vartojimą mato tik kaip perspektyvią ūkio šaką, kurią reikia visomis išgalėmis skatinti. Galbūt šioje situacijoje derėtų priminti, kad

alkoholio kontrolės įvertinimą jau atliko Nacionalinė sveikatos taryba, Seimo kontrolierius. Tik bėda ta, kad jų išvados nepalankios alkoholio gamintojams, todėl ir siūloma atlikti vertinimą, kuris tiktų alkoholio gamybos bendrovėms.

24 kartus lengvino sąlygas

Nacionalinės sveikatos tarybos ir Seimo kontrolieriaus atliktuose vertinimuose pažymima, kad valstybė nevykdė savo įsipareigojimų, kuriuos buvo numaciusi Valstybės alkoholio kontrolės programoje bei nusižengė pagrindiniams alkoholio kontrolės politikos principams, įvardintiems Alkoholio kontrolės įstatyme. Per kiek daugiau nei 10 metų alkoholio kontrolės įstatymas buvo taisytas daugiau nei 24 kartus, kaskart vis palengvinant verslo sąlygas gamintojams ir prekyautojams. Alkoholio gamintojai ir dabar teikia pasiūlymus dėl alkoholio kontrolės įstatymo pataisų, teigdami, kad jie geriau žino kaip tai turėtų būti daroma. Savo žinojimą jie puikiai pademonstravo per pastarąjį dešimtmetį, kuomet niekieno netrukdomi ir pasitelkdami įvairias priemones darė įtaką politikams ir taip sugadino alkoholio kontrolę, kad Lietuva jau seniai atsidūrė pirmose vietose Europoje dėl alkoholio sukeltų pasekmių.

Nuomonę nusiperka

Eiliniam vartotojui sunku pastebėti alkoholio gamintojų dviveidiškumą, kurio bendrovės stengiasi neparodyti. Dar daugiau, nuolat remiama kultūra ir sportas turi palaikyti itin teigiamą alkoholio gamybos bendrovių įvaizdį visuomenėje. Visuomenei netenka matyti įžūlių alkoholio gamybos bendrovių atstovų ir advokatų, kurie atvirai šaiposi tiek iš sveikatos specialistų, tiek

tęsinys kitame puslapyje

Alkoholio politikos grimasos Lietuvoje

tesinys iš ankstesnio puslapio

iš vykdomosios valdžios atstovų, leisdami suprasti, kad jie puikiai gali daryti įtaką patiems aukščiausiems valstybės vadovams. Alkoholio gamintojų bijo ir jų nuomonės paisyti dauguma politikų, kuriems, matyt, vis dar reikia atidirbti už rinkimų kampanijoms gautas lėšas. Be to alkoholio gamintojams nuolat perkant straipsnius žiniasklaidoje ir metant didžiulius pinigus reklamai, joks politikas negali būti tikras, kad pateikęs alkoholio gamintojams ne-naudingus pasiūlymus, kitą dieną žiniasklaidoje nebus sumaišytas su žemėmis. Tokia tat mūsų demokratinė visuomenė.

Alkoholio gamintojų taktika labai aiški: jei nėra tikrų argumentų nuneigti vieną ar kitą alkoholio kontrolės priemonę, tuomet ją bandoma diskredituoti klaidinant visuomenę. Kaip pavyzdį galima pateikti alkoholinių gėrimų reklamos apribojimą, kurį tik patys alkoholio gamintojai išmoningai susiejo su žūstančiais keliuose ir pareiškė, kad reklamos apribojimai nepadės sumažinti girtų vairuotojų padaromų autoįvykių skaičiaus. Tačiau niekas ir nesakė, kad reklamos draudimas skirtas avaringumui mažinti. Reklamos draudimas ar apribojimas apsaugo nuo žalingos informacijos vaikų, kurie dar nesugeba atsirinkti, kas yra gera, o kas bloga. Realius reklamos draudimo rezultatus bus galima pamatyti tuomet, kai užaugs nauja karta, kuri jau nematys reklamos. Taigi, klaidinti visuomenę naudinga, nes tada galima kvailiais išvadinti ir tuos, kurie tokias priemones siūlo.

Kitu pavyzdžiu galėtų būti degalinių savininko teiginys, esą draudimas prekiauti alkoholiu degalinėse sukels nepatogumų klientams, kurie negalės patogiai nusipirkti alkoholio kada panorėję. O argi ne to siekia pasiūlos mažinimo principas?

Bijo sąmonėjančios visuomenės

Alkoholio kontrolės specialistai alkoholio gamintojų neretai kritikuojami dėl to, kad siūlomų priemonių efektyvumas yra pagrįstas prielaidomis, kurių negalima patikrinti ir įrodyti. Anaiptol, visos visuomenės specialistų siūlomos priemonės yra pagrįstos mokslu ir pasiteisinusios šalyse, kuriose buvo taikytos. To tarpu patys gamintojai nevengia manipuliacijų, teigdami, kad legalios alkoholio rinkos kontrolė pažadins nelegalią rinką ir tai grindžia savo asmeniniais pasakojimais apie kelionę į Lietuvos kaimą ar pan. Vargu ar tokius svarstymus galima vadinti pagrįstais. Teisingumo dėlei galima pasamprotauti ir apie nelegalią prekybą, kuri buvo suklestėjusi Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kuomet šalį kankino ekonominė krizė, žmonės neturėjo pinigų ir darbo, klestėjo nusikalstamos grupuotės, kurios ir aprūpindavo šalį nelegaliu alkoholiu. Tačiau šiandien situacija kardinaliai pasikeitusi, didžioji dalis nelegalus verslo seniai legalizuota, Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos dėka iš parduotuvių praktiškai išnyko nelegali produkcija, o kaimuose pilstuką perkančių ir masiškai mirštančių alkoholikų nepakeitė niekas, ir nerealu, kad kas nors sugebėtų pakeisti. Tačiau likusioji visuomenės dalis pasikeitė ir dabar, apribojus alkoholinių gėrimų prieinamumą, naivu būtų manyti, kad norimu laiku ir norimoje vietoje negavę jo nusipirkti gyventojai bėgs ieškoti pilstuko. Mokslas čia ir nereikalingas, nes bet kokią reiškinį galima iškreipti ir pateikti taip, kaip naudinga.

Teigiama kad visas problemas turėtų išspręsti švietimas ir šeima. Švietimas šioje situacijoje, be abejo, svarbus, tik derėtų suvokti, kad jo rezultatų būtų galima tikėtis po 10-15

metų, ir tai tik tuo atveju, jei pradėtų keistis visa visuomenė, kurioje augtų informaciją gaunantys vaikai. Švietimo sistemai priskirta daugybė funkcijų: žalingų įpročių prevencijos, traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos, lytinio švietimo ir t. t. Matyt, tikrai atėjo laikas šių dalykų nebebarstyti ir nebeintegruoti į visus mokomus dalykus, o sukurti atskirą kursą, kuris būtų privalomas visiems, prasidėtų pirmoje ir baigtųsi dvyliktoje klasėje, turėtų bent vieną savaitinę pamoką, savo mokytojus, parengtus vadovėlius ir kt. Žodžiu, viską, kad sveikos gyvensenos ugdymas užimtų tinkamą vietą ugdymo įstaigų programoje, bet tai jau atskira kalba. Tuo tarpu žūstame ir sergame jau dabar ir reikia priemonių, kurios situaciją padėtų gerinti tuoj pat.

Ką rinksimės?

Reziimuojant reikia pasakyti, kad pasaulyje jau seniai žinomos efektyvios alkoholio kontrolės priemonės. Jų efektyvumą tyrimais jau yra patvirtinę mokslininkai. Ir dabar jau tik nuo visuomenės ir politikų priklauso, kieno nuomonės bus paklausyta, ar mokslininkų ir sveikatos specialistų, kurie suinteresuoti visuomenės sveikatos gerinimu, ar alkoholio gamintojų, kurie būdami verslininkais siekia padidinti savo pelną. Šis pasirinkimas parodys, kas mūsų valstybėje vertinama labiau: žmogaus gyvybė ir sveikata, ar nežabota verslo laisvė, kuri neišskiriant pavojingų žmogui produktų ir jų nekontroliuojant, veda prie didžiulių valstybės nuostolių ir žmogiškų netekčių.

Alkoholio reklamuotojai skatina jaunimą vartoti alkoholį

Kęstutis Stirbys,

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba

Kasmet garsiau kalbama, kad nepilnamečiai vartoja vis daugiau alkoholio. Tai gali paskatinti reklama. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba nagrinėja Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimus visuomenės informavimo priemonėse. Reklamos specialistų nuomone, bene įtakingiausiai vartotoją veikia televizijos reklama.

Alaus reklamą žiūrėjo vaikai

Populiarioje „Delfi“ interneto svetainėje šių metų balandžio mėnesį buvo paskelbtas jauno tėvelio komentaras su raginiu paskelbti boikotą aludarių produkcijai: „Mano vaikas visą savaitę laukė filmo „Žaislų istorijos“, ta proga netgi išmoko žodį „penktadienis“. Sėdi jis neatitraukdamas akių nuo smagaus animacinio filmo. Štai ir pirma reklaminė pertrauka – šalia skalbimo miltelių reklamuojamas „Švyturio“ naujasis alus, po kelių reklamų – ir „Carlsberg“. Ar čia aludariai augina sau naująją kartą?“

Retorinį jaunojo tėvelio klausimą išgirdo ne tik Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, bet ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, visuomeninės vartotojų organizacijos.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija nustatė, kad UAB „Tele-3“, transliuodama animacinį filmą „Žaislų istorija“, skirtą įvairaus amžiaus auditorijai, skleidė alkoholio reklamą, kuri yra draudžiama vaikams ir paaugliams skirtuose laikraščiuose, žurnaluose, knygoose, televizijos ir radijo programose ir pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 2 dalies 2 punktą. Už šį pažeidimą UAB „Tele-3“ teko sumokėti 2 tūkst. litų baudą.

Vaikai ir jaunuoliai – labiausiai pažeidžiami vartotojai

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatos įtvirtina vaiko teisę visapusiškai ir harmoningai vystytis, taip pat teisę į palankią aplinką, vaiko apsaugą

nuo neigiamos socialinės aplinkos (ir alkoholinių gėrimų) įtakos bei įpareigoja vaikams ugdyti nuostatas prieš alkoholinių gėrimų vartojimą. Tačiau vieną šių metų vasario mėnesio sekmadienį UAB „Be tabu“ ir Ko parengtoje laidoje „Puikūs šou“ buvo parodyti stiprūs alkoholiniai gėrimai, kuriuos buvo galima atpažinti iš aiškiai matomų etikečių – „Samanė“, „Smirnoff“, „Havana Club“ ir kt. Laidoje buvo išsamiai papasakota, kaip ir kokį alkoholinį gėrimą vartoti. Į televizijos studijoje esančius paauglius buvo kreiptasi tokiais žodžiais: „Vaikučiai, štai kaip reikia gerti!“

Laidoje dalyvavo ir grupės „Yva“ vokalistė, kuri ragavo minėtus gėrimus. Tokį elgesį, kai žinomi žmonės viešai vartoja alkoholinius gėrimus, jaunimas gali sieti su socialine sėkme. Tačiau Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnis draudžia visų formų alkoholio reklamą, kurioje dalyvauja gydytojai, sportininkai, meno ir mokslo įžymybės, kiti garsūs visuomenės veikėjai, kai reklamoje naudojamas jų asmuo, vardas, atvaizdas ir pan., kai tokia reklama siejama su asmeninių problemų sprendimu, socialine sėkme.

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos komisija konstatavo, kad UAB „Be tabu“ ir Ko pažeidė Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnį dar ir todėl, kad alkoholinius gėrimus reklamuojanti laida buvo rodoma sekmadienį, 19.30 val., kai televizijos laidas žiūri įvairaus amžiaus auditorija. Įstatymas tuo metu draudė stiprių alkoholinių gėrimų reklamą radijo ir televizijos programose šeštadieniais, sekmadieniais ir moksleivių atostogų dienomis nuo 8 val. iki 22 val. 30 min.

Kadangi bendrovė pasižadėjo parengti laidą, kurioje būtų pasakojama apie alkoholinių gėrimų žalą, jai paskirta 3 tūkst. litų bauda.

Griežčiau ribojama alkoholio reklama

2007 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo Alkoholio kontrolės įstatymo pataisos, griežčiau ribojančios alkoholio reklamą: alkoholio reklama draudžiama Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių transliuotojų ir retransliuotojų transliuojamose programose nuo 6 iki 23 valandos.

Neseniai Seime įregistruotas Alkoholio kontrolės įstatymo 2, 17, 18, 22, 29, 34 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei IV skyriaus III skirsnio pavadinimo pakeitimo įstatymo projektas, pagal kurį Lietuvos Respublikoje būtų draudžiama visų formų alkoholio reklama. Seimo rudens sesijoje turėtų būti nagrinėjamas šis projektas. Jį priėmus, būtų apribota prekyba alkoholiu laikinose prekybos vietose renginių metu, uždrausta teikti dovanas už tai, kad perkamas alkoholis, būtų neleidžiama organizuoti žaidimų ir loterijų, kurios skatina alkoholio vartojimą. Europos statistika rodo, kad nelaimingų atsitikimų keliuose skaičius yra 23 proc. mažesnis tose šalyse, kur alkoholio reklama visiškai uždrausta.

tęsimys kitame puslapyje

tęsinys iš ankstesnio puslapio

Alkoholio vartojimą ir jo sukeltas problemas medikai laiko nacionaline tragedija. Kreipimesi į Lietuvos Respublikos Prezidentą šalies medikai rašė, kad alkoholinių psichozijų skaičius Lietuvoje, nuo 1990 metais buvusių 9 atvejų 100 tūkst. gyventojų, pernai išaugo iki 100 atvejų 100 tūkst. gyventojų, t. y. daugiau nei dešimt kartų. Pagrindiniais vaikų vartojamais gėrimais tampa alus, sidras ir alkoholiniai kokteiliai. Būtent šie gėrimai dažniausiai ir reklamuojami.

Ar bus įsiklausyta į psichologų nuomonę

Informacijos apie alkoholinius gėrimus pateikimas spaudoje, per radiją ar televiziją gali būti vertinamas kaip

netiesioginis siūlymas juos vartoti. Reklamos poveikis – dar didesnis. Vertėtų įsiklausyti ir į psichologų nuomonę, kad vartotojai dažnai perka ne paprastą prekę, o prestižą, priklausymą tam tikrai visuomenės grupei. Tokį įspūdį jauniems žmonėms gali sudaryti reklamuojami alkoholiniai gėrimai. Antra vertus, reklamos ribojimas skatina jos užsakovų kūrybiškumą, netiesiogiai sumažina primityvios, neskoningos reklamos kiekį. Taip reklamos įtaką vartotojams Lietuvos spaudoje komentavo žinomas psichologas dr. Gediminas Navaitis. Jis pateikė ir tokį neetiškos reklamos pavyzdį, kai reklamuojamos sultys, kurias geria vaikas važiuodamas dviračiu. „Tai skatina nesaugų elgesį“, – pabrėžė psichologas.

Lietuvoje praėjusiais metais alkoholinius gėrimus bent kartą per savaitę vartojo net 26 proc. 15 metų amžiaus berniukų ir 20 proc. mergaičių.

Nacionalinė sveikatos taryba

Fotoaparato pasirinkimo formulė: ką vertinti ir į ką atkreipti dėmesį?

*Testų projekto vadovas Nerius PLEŠKYS
Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija*

Nors pirmieji skaitmeniniai fotoaparatai eiliniam vartotojui rinkoje pasirodė praėjusio dešimtmečio viduryje, šiandien juos galima įsigyti visose technikos parduotuvėse ar didesniuose prekybos centruose, o tai, kad kukliame gimtadienio vakarėlyje paprastai atsiranda bent 5 fotografai iš 10 kviestų svečių – jau nieko nestebina.

Kartu su technologijos naujovėmis ateina nauji įpročiai (mažiau drovimės fotografuojami, išmokome dažniau šypsotis, labiau domimės technikos naujovėmis), nauji džiaugsmai (įsimintinų akimirku fiksavimas tapo įprastu veiksmu, fotografuojant nereikia skaičiuoti kadru iki 12, 24 ar 36 – priklausomai nuo fotojuostelės

ilgio), o kartu ir rūpesčiai: kaip išsirinkti iš daugybės fotoaparatus modelių bei labiau ar mažiau žinomų gamintojų? Kaip įvertinti savo poreikius ir ko reikia, kad juos tenkintų pasirinkta prekė? Kaip nepermokėti ir nenusipirkti skaitmeninio fotoaparato, gebančio „išvirti kavos bei peržvelgti rytinę spaudą“, jei tiesiog norite fotografuoti, įamžinti esminius gyvenimo įvykius ar dokumentiškai užfiksuoti paprastą rudens dieną? Ir kokią formulę ar algoritmą naudoti, jei vis dėlto norite šiek tiek daugiau nei jums gali pasiūlyti paprasčiausias fotoaparatas, o įranga profesionalams nevilioja nei savo kainomis, nei ilgomis naudojimosi instrukcijomis?

Net jei esate technikos žinovas ir

bandote sekti paskutines naujienas skaitmeninių fotoaparatus rinkoje, naujais technologiniai sprendimai pasaulyje pristatomi kone kasdien, o didieji ir smulkieji gamintojai, besivarždami dėl vartotojų dėmesio, įvilioja į vis gilesnį pasirinkimo ir vertinimo labirintą, todėl profesionalūs patarimai bei nepriklausomų, sertifikuotų laboratorijų atlikti testai šioje situacijoje gali tapti išsigelbėjimu. Ketinantiems pirkti pirmąjį skaitmeninį fotoaparatus ar tiesiog norintiems parodyti savo išmintį diskutuojant apie fotoaparatus skiriamosios gebos bei optinio priartinimo

svarbą – skiriame pirmąją straipsnio dalį, kur skaitytoją supažindinsime su pagrindiniais šios technikos vertinimo kriterijais, dažniausiai įtakojančiais vienokį ar kitokį pirkėjo pasirinkimą/apsisprendimą. Pažengusiam vartotojui siūlome apžvelgti profesionalių (ir svarbiausia – nepriklausomų!) testų rezultatus, kurie gauti iki menkiausių smulkmenų išnagrinėjus įvairiausias skaitmeninių fotoaparatus savybes, funkcijas bei charakteristikas.

Veidrodinis ar kompaktinis?

Pirmas dalykas, dėl kurio jums tektų apsipręsti – pirkti veidrodinį (SLR - single-lens reflex) ar kompaktinį fotoaparatus. Jei norite fotografuoti gamtą, sporto įvykius ar toli esančius objektus – jums bus reikalinga veidrodinė sistema. Veidrodinis fotoaparatus pasižymi tuo, kad jo objektyvus galima keisti, pridėti blykštę bei pačiam (pvz., rankiniu būdu) valdyti daugumą nustatymų. Tačiau toks aparatus bus didelis ir brangus. Jei apsiribosite šeimos švenčių, atostogų nuotraukomis ir savo augintinių fotografavimu – tuomet jums geriausia rinktis kompaktišką, į kišenę telpančią „muilinė“. Jei ieškote patogumo ir mobilumo derinio – šis pasirinkimas būtent jums.

Skiriamoji geba: pagrindinė savybė ar rinkodaros triukas?

Vyrauja nuomonė (ne be gamintojų pastangų), kad fotoaparatus matricoje esančių taškų (Mpix) skaičius yra pagrindinis šio produkto kokybės rodiklis, tačiau šiandien tai daugiau mitas, nei tiesa. Dar prieš keletą metų, kuomet dauguma fotoaparatus buvo gaminami su 2-3 Mpix matricomis, šis parametras buvo labai svarbus nuotraukų kokybės rodiklis, tačiau viršijus 4 Mpix ribą, matricos dydis prarado lemiamą reikšmę.

Šiuo metu paplitęs fotoaparatus matricos skiriamoji geba yra nuo 5 iki 10 Mpix, tačiau laboratorijos specialistai tvirtina, kad paprastam vartotojui visiškai užtenka ir 4 Mpix. Vis dėlto, jei ketinate apdoroti nuotraukas kompiuterinėmis programomis ar spausdinti didelio formato aukštos kokybės nuotraukas, jums gali prireikti ir aukštesnės nei 4 Mpix raiškos. Daugelis fotoaparatus gamintojų

megapikselių skaičių vis dar naudoja rinkodaros tikslams ir dėl pirkėjų neišmanymo pristato jį kaip vieną pagrindinių aparatus parametrų.

Ar reikalingas didelis optinis priartinimas?

Optinis priartinimas fotoaparatus turi savų privalumų ir trūkumų. Greičiausiai toks aparatus bus sunkesnis ir brangesnis dėl sudėtingos lęšių sistemos, tačiau juo galėsite įamžinti ir labiau nutolusius objektus. Prieš įsigyjant fotoaparatus su dideliu optiniu priartinimu, reikėtų pasidomėti, ar jame yra optinis stabilizatorius, sumažinantis rankų virpėjimo efektą, priešingu atveju geros nuotraukos gali pavykti tik nuo trikojo.

Šiuo metu rinkoje galime rasti fotoaparatus su dideliu priartinimu, tačiau neapsigaukite – gali būti, kad didelis skaičius gautas tiesiog susumavus optinį ir skaitmeninį priartinimą. Skaitmeninis priartinimas yra dar vienas rinkodaros triukas, nes ši fotoaparatus funkcija tik iškerpa nuotrauką aparatus esančios programinės įrangos pagalba.

Optinio priartinimo parametro reikėtų ieškoti ant objektyvo ar pačios kameros. Pvz. 3x (35 – 105 mm) - skaičiai skliausteliuose nurodo minimalų ir maksimalų židinio nuotolį, o skaičius prieš skliaustelius – kiek kartų skiriasi minimali ir maksimali židinio nuotolių reikšmės. Šiuo atveju – $105/35=3$. Minimalus židinio nuotolis yra naudingas tiems, kurie planuoja fotografuoti peizažines, architektūrines nuotraukas. Kuo šis skaičius mažesnis, tuo „platesnį“ vaizdą gali matyti objektyvas. Objektyvai, kurių min. židinio nuotolis mažesnis už 35 mm priskiriami prie plačiųjų, tačiau fotografuodami tokiais objektyvais neišvengsite distorsijų – vaizdo iškreipimų nuotraukos pakraščiuose. Į maksimalų židinio nuotolį turite atsižvelgti, jei norite tiksliai įvertinti objektyvo priartinimo galimybes – kuo nuotolis didesnis, tuo labiau bus priartinami objektai.

Vis dėlto, reikėtų nepamiršti, kad žmogaus regėjimas yra 50 mm lygyje, todėl jei maksimalus židinio nuotolis nurodytas 105 mm, tai realus objektyvo priartinimas bus 2,1 karto (105 mm/50 mm).

Diafragma

Diafragma – tai prietaisas fotoaparatus objektyvo optiniame centre, skirtas reguliuoti einančių spindulių srautą. Tai kintamo dydžio anga, kurios skersmuo nustatomas ranka arba kartais automatiškai. Šis skersmuo matuojamas ne absoliučiais dydžiais, bet jo santykiu su objektyvo židinio nuotoliu. Pavyzdžiui, diafragmos dydį nustatčius į F2, skersmuo yra dvigubai mažesnis už židinio nuotolį. Kuo didesnis skaičius (F3, F4 ir t.t.), tuo diafragmos anga mažesnė, vadinasi, ir šviesos srautas, patenkantis į objektyvą ir veikiantis šviesai jautrų paviršių, bus mažesnis. Tokiu būdu diafragmos pagalba keičiamas, reguliuojamas ryškumo gylys. Labiau atvėrus diafragmą nuotraukoje gerai bus matomi tik tie objektai, kurie buvo nutolę fotoaparatus nustatytu fotografavimo atstumu. Artimesnių ir tolimesnių objektų vaizdas atrodys išsiliejęs. Pradedančiajam fotografui

diafragmos atliekamos s funkcijos gali pasirodyti nereikalingos, tačiau šiuo būdu atsikratoma trukdančio, daug smulkių detalių turinčio fono, kuris gali visiškai nustelbti fotografuojamą objektą. Diafragma taip pat padeda sukurti erdvės įspūdį. Plačiai atvėrus diafragmą galima fotografuoti ir esant silpnesniam apšvietimui, todėl aparatus ar objektyvas, kuriame galima nustatyti mažesnę (labiau atvertą) diafragmos reikšmę, šiuo požiūriu yra geresnis. Neretai plačiai atverti diafragmos negali

tęsinys iš ankstesnio puslapio

mažų gabaritų skaitmeniniai fotoaparatai, nes mažų matmenų objektyvuose reikalingas plotas diafragmai sunkiai realizuojamas.

Jautrumas ISO vienetais

ISO vienetais yra matuojamas matricos jautrumas šviesai. Kuo matrica jautresnė, tuo mažiau šviesos reikia kokybiškai nuotraukai gauti. Priklausomai nuo jautrumo automatiškai arba rankiniu būdu priderinami kiti ekspozicijos parametrai – diafragma ir išlaikymas. Didesnis jautrumas ypač pasitarnaus fotografuojant tamsoje be blykstės, ar bandant įamžinti greitai judančius objektus. Visgi dėl didelio jautrumo pasirinkimo nuotraukoje dažnai atsiranda vaizdo trukdžių. Verta žinoti, kad geriausios kokybės nuotraukos padaromos pasirinkus žemą jautrumo lygį, o norėdami gerų rezultatų, esant dideliame jautrumui, turėsite suderinti ir kitus ekspozicijos parametrus – diafragmą bei išlaikymą.

Vaizdo ieškiklis arba LCD ekranas

Tai svarbus fotoaparato elementas. Ieškiklis gali būti optinis arba elektroninis. Optinis ieškiklis - tai tiesiog kiaura skylė fotoaparato korpuse. Pro ją žiūrėdami galite orientuotis, kokia vaizdo dalis atsidurs kadre. Elektroninis ieškiklis yra jau tobulesnis įrenginys – tai mažas skaitmeninis ekranas, kuriame galite matyti tai, ką „mato“ objektyvas, t.y.. jūs matysite vaizdą, kokią nuotrauką gausite. Be to, galėsite stebėti ir papildomą naudingą informaciją - ekspozicijos sąlygas, kadru likutį, baterijų gyvybingumo indikatorius bei kitus parametrus.

Daugumoje skaitmeninių fotoaparatus vietoj elektroninio ieškiklio yra naudojamas šviesos diodų (LCD) ekranas. Šiuolaikiniuose fotoaparatuose ekranai yra pakankamai dideli, tačiau tai ne vienintelė savybė, į kurią reiktų atkreipti dėmesį. Norint patogiai dirbti, vaizdas turėtų būti kontrastingas, ryškus, gerai matomas šviečiant saulei. Kartais geriau išsirinkti mažesnį, tačiau aukštesnės skiriamosios gebos ir kontrastingumo ekraną, taip pat svarbu įvertinti, kad didelis ekranas naudoja daugiau energijos.

Ličio jonų akumuliatorius ar AA baterijos

Didelės talpos akumuliatoriai ilgaamžiškesni bei lengvesni nei AA baterijos, o jų naudojimas yra ekonomiškesnis, lyginant su baterijomis, todėl vieną kartą investavę, mėgausitės pigesne eksploatacija. Vis dėlto, reikėtų nepamiršti, kad norint įkrauti akumuliatorius, būtinas elektros šaltinis, tuo tarpu vienkartinės baterijos galima pakeisti kada panorėjus. Be to, daugelyje buitinių prietaisų naudojamas baterijas paprasta įsigyti bet kurioje parduotuvėje. Atkreipkite dėmesį, kad akumuliatoriai bei jų įkroviklis turėtų būti bendroje fotoaparato komplektacijoje, o jei jūsų pasirinktas aparatas naudoja baterijas – parduotuvėje greičiausiai pasiūlys tik vienkartinės, o įkraunamas teks įsigyti atskirai.

Fotoaparato patogumas - esminis kriterijus

Labai svarbu, ar fotoaparatas yra patogus naudoti. Kaip ir kitų panašių įrenginių fotoaparato ergonomiškumą apsprendžia tai, ar jį malonu laikyti rankose, ar mygtukų išdėstymas jums yra intuityvus ir t.t. Prieš perkant fotoaparata geriausia nuėjus į parduotuvę jį „pasimatuoti“ - palaikyti rankose vieną ar kitą modelį, pabandyti atlikti keletą įprastų funkcijų. Atkreipkite dėmesį, kad būtiniausias funkcijos turi būti lengvai pasiekiamos, aiškios ir nuspėjamos, o pats fotoaparatas turi patogiai gulėti rankoje. Tik tuomet jis taps jūsų nuolatiniu palydovu.

Fotoaparato universalumas

Universalumo sąvoka yra labai plati. Kiekvienas vartotojas turi individualius poreikius ir tai, kas reikalinga vienam, gali būti visiškai nenaudinga kitam. Vis dėlto, pirkdamas fotoaparata, negali žinoti, kokių jo savybių, apie kurias šiandien net nenutuoki, gali prireikti rytoj.

Į universalumo sąvoką pirmiausia patenka platus fotoaparato galimybių diapazonas. Kuo didesni nustatymų intervalai, kuo daugiau rankinių nustatymų galimybių, tuo universalus fotoaparatas. Nors ne kiekvienas pradedantysis fotografas panaudos šias galimybes, tačiau pažengusiam ar mėgstančiam eksperimentuoti šios galimybės itin pravers.

Kai kuriuose fotoaparatuose esanti galimybė pasukti LCD ekraną norimu kampu – taip pat vienas iš universalumo rodiklių. Su šia galimybe galėsite nufotografuoti „nepatogias“ nuotraukas, kuomet reikia iškelti fotoaparata virš galvos.

Vertėtų atkreipti dėmesį, ar fotoaparate yra optinis vaizdo stabilizatorius. Stabilizatorius reikalingas sumažinti rankų drebėjimo pasekmes fotografavimo metu. Stabilizatorius labai patogus esant blogam apšvietimui, kuomet norint gauti geros kokybės nuotrauką, reikalingas ilgesnis išlaikymas, o tikimybė, kad jūsų ranka sudrebės, yra didesnė. Fotografuojant su įjungtu stabilizatoriumi išvengsite sulieto vaizdo efekto.

Fotoaparate gali būti ir kitų papildomų įrenginių, kurie ne visuomet tiesiogiai siejasi su fotografija, pvz., galimybė įrašyti garsinius nuotraukų komentarus ar garso/muzikos grotuvas.

Canon Digital Ixus 70

Dar vienas fotoaparatas iš ilgos mažų Canon Ixus modelių serijos, kuriame suderinta stilinga išvaizda ir geros savybės – puikus pasirinkimas, jei ieškote „nusitai-kyk ir fotografuok“ modelio.

Mūsų manymu, tai gana stilingai atrodantis fotoaparatas.

Užrakto vėlavimas tik 0,3 sekundės ir tai yra įspūdinga mažam fotoaparatai, o nuotraukų kokybė yra pakankamai gera. Filmavimo kokybė - daugiau nei pakankama skaitmeniniam fotoaparatai, tačiau, filmuodami aukštesnės kokybės filmą, prarasite daugiau įrašo laiko. Šiuo atveju, tuščios 512MB atminties kortelės užteks šiek tiek trumpesniam, nei 4 minutės filmui – mažiau, nei daugumoje kitų aparatų.

Filmavimo metu galimas tik skaitme-ninis priartinimas.

Be mažo užrakto vėlavimo, Ixus 70 labai greitai pasiruošia darbui, o laikas, sugaištas tarp kadru, taip pat yra mažas. Šis fotoapartas yra greitas ir patogus naudoti.

Ixus 70 nėra rankinio fokusavimo galimybės, diafragmos ar išlaikymo pirmumo režimų, o optinis priartini-mas yra standartinis 35-105mm – toli esančių objektų fotografavimas ar aukšto lygio meninės nuotraukos nėra šio fotoaparato stiprioji pusė. Tačiau, jei jums aktuali galimybė nešiotis fotoapratą kišenėje ir juo padaryti pakankamai kokybiškas nuotraukas, šis modelis bus tikrai geras pasirinkimas.

Canon Digital Ixus 900 Ti

Intuityvus ir patogus valdymas bei ilgas baterijų tarnavimo laikas - Digital Ixus 900 Ti privalumai.

10 megapikselių matrica, esanti šiame ploname ir stilingame Digital Ixus 900 Ti, suteiks jums galimybę spausdinti didesnes, plakato dydžio nuotraukas.

Fotoaparatas pasiruošia darbui akim-irksniu, o nuotraukas atliekant vieną po kitos taip pat nesugaištama laiko,

tad jums neteks per ilgai laukti, jei norėsit užfiksuoti kokį nors netikėtą įvykį.

Šiek tiek fotoaparato testo re-zultatus sugadino nuotraukų kokybė esant silpnam apšvietimui. Jei šiuo fotoaparatu norėsite fotografuoti naktį be blykstės, turėsite susitaisyti su nepageidaujamomis dėmelėmis (dar vadinamomis triukšmais) nuotraukose.

Sony Cyber-shot DSC-G1

Bendrai įvertinus, šis aparatas su didele vidine 2GB atmintimi mums tikrai patiko – vertas dėmesio pirkinys.

Su atmintimi, kurios pakanka 600 nuotraukų išsaugojimui, jums greičiausiai neprireiks pirkti papildomos laikmenos, tačiau jums palikta laisvė tai padaryti – į fotoapratą gali-ma įdėti Memory Stick Duo atminties kortelę.

Gera blykstė, mažas užrakto uždelsimo

laikas – tik 0,2 sekundės, o serijinio fotografavimo metu – beveik 3 kadrai per sekundę – tikrai įspūdinga.

Fotoaparatas turi vaizdo stabilizavi-mo sistemą bei didžiulį LCD ekraną, kuris yra ne tik didelis, bet ir geros kokybės.

Nuotraukų kokybė nėra pati geri-ausia, tačiau priimtina. Filmavimo kokybė, lyginant su kitais fotoapara-tais, gana gera. Šiame fotoaparate yra ir MP3 grotuvas, tačiau jo mes netestavome.

Kuris	Canon Digital Ixus 70	Canon Digital Ixus 900 Ti	Sony Cyber-Shot DSC-G1	Sony Cyber-Shot DSC-W80	Panasonic Lumix DMC-FX12	Fujifilm FinePix F40fd
Bendras įvertinimas, autorežime, %	64	63	63	61	61	61
Kaina nuo-iki, Lt ^{1*}	800 - 900	1210 - 1450	1900 - 2000	800 - 950	700 - 750	790 - 850
Nuotraukų kokybė, automatiniai nustatymai 30%	★★★★	★★★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Skiriamoji geba 12%	★★★★	★★★★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Spalvų reprodukcija 22%	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
Praktinių nuotraukų įvertinimas 42%	★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
Triušmai nuotraukoje 5%	★★	★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★★★
Jautrumas šviesai 5%	★★	★★	★★★	★★★	★★★	★★★★★
Vinjetavimas 4%	★★★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
Distorsija 2%	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Fokusavimas 8%	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★★	★★★
Videofilmo kokybė 3%	★★★	★★★	★★★	★★	★★★	★★★
Ieškiklio/ekrano kokybė 12%	★★★	★★★	★★★★★	★★★	★★★	★★★
Blykstė 8%	★★★	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★★★	★★★★★
Baterijų gyvavimo laikas 10%	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Universalumas 12%	★★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
Patogumas naudoti 25%	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★
Užrakto uždelsimas (s)	★★★★★(0,3)	★★★★★(0,5)	★★★★★(0,2)	★★★★★(0,1)	★★★★★(0,5)	★★★(0,7)
Aparato pasiruošimas darbei (s)	★★★★★(1,73)	★★★★★(1,68)	★★★(4,51)	★★★★★(2,09)	★★★★★(2,61)	★★★★★(2,37)
Baterijų keitimas ir energijos kontrolė	★★★	★★	★★★	★★★★	★★★	★★★★
Techniniai parametrai						
Optinis didinimas	3	3	3	3	3	3
Optinis didinimas, 35mm atitinkmuo	35 - 105	37 - 111	38 - 114	35 - 105	35 - 105	37 - 111
Diafragma esant min.-maks. židinio nuotoliui	2,8 - 4,9	2,8 - 4,9	3,5 - 4,3	2,8 - 5,2	2,8 - 5	2,8 - 5,1
Sensoriaus jautrumas šviesai ISO	80 - 1600	80 - 1600	80 - 1000	100 - 3200	100 - 1250	100 - 1600
Atminties kortelė, tipas	SD	SD	MemoryStick DUO	MemoryStick DUO	SD	SD arba xD
Prie aparato pridamos laikmenos dydis/integruotos atminties dydis, Mb	32/0	32/0	0/2048	0/31	0/27	0/25
Fotoaparato aukštisxplotisxgylis, cm	5,5x9x2	6x9,5x3	7,5x9,5x2,8	6x9,5x2,5	5,5x9,5x3	6,5x10x3
Svoris su baterijomis ir kortele, g	142	188	250	150	150	182
Efektyvių taškų kiekis, megapikseliais	7,1	10	5,9	7,1	7,1	8,1
LCD-ekranas, aukštisxplotis, mm	37x50	50x38	54x71	37x50	37x49	38x50
Baterijos pakuotėje	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion

★★★★★ - labai gerai

★★★★ - gerai

★★★ - patenkinamai

★★ - blogai

★ - labai blogai

Casio Exilim EX-Z1050	Panasonic Lumix DMC-LS60	Nikon Coolpix S500	Olympus FE-250	Olympus μ 725SW	Pentax Optio M30	Samsung Digimax S630	Nikon Coolpix L10
60	59	59	58	58	56	54	53
950 - 1000	400 - 480	970 - 1000	900 - 1040	1210 - 1300	640 - 800	370 - 400	320 - 400
★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★★
★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★★	★★	★★★
★★★	★★★	★★★	★★★★	★★★	★★★★	★★★	★★★
★★★★	★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★★
★★★★	★★★	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★★
★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★
★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★
★★★	★★★	★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★★	★★★
★★	★★★	★★	★★★	★★	★★	★★★	★★
★★★	★★★	★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★★★	★★★
★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★	★★★
★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
★★★	★★★	★★★	★★	★★★	★★★	★★★	★★★
★★★	★★★	★★★	★★	★★★	★★★	★★★	★★★
★★★★(0,7)	★★★★(0,8)	★★★★(0,9)	★(1,2)	★★★★(0,6)	★★(1,2)	★★★★(0,4)	★★(1,2)
★★★★★(1,71)	★★★★(3,51)	★★★★(3,33)	★★★★(3,16)	★★★★(2,89)	★★★(4,41)	★★★★(2,71)	★★★(5,32)
★★★	★★★	★★★	★★	★★	★★★	★★★	★★★
3	3	3	3	3	3	3	3
38 - 114	35 - 105	35 - 105	35 - 105	38 - 114	38 - 114	35 - 105	37,5 - 112,5
2,8 - 5,1	2,8 - 5	2,8 - 4,7	2,8 - 4,7	3,5 - 5	3,1 - 5,9	2,8 - 4,9	2,8 - 5,2
80 - 800	100 - 1250	50 - 2000	64 - 3200	80 - 1600	64 - 3200	80 - 400	Auto (64 - 800)
SD	SD	SD	xD	xD	SD	SD	SD
0/15	0/27	0/26	0/20	0/19	0/22	0/16	0/7
6x10x2,6	6,5x9,5x3,5	5,5x9x2,3	6x10x2,3	6,5x9,5x2,2	6x10,5x2	6,5x10x3,5	6,5x9,5x3
151	190	136	129	165	133	210	174
10	5,9	7,1	8	7,1	7,1	5,9	4,9
36x53	29x39	37x50	37x50	49x37	37x49	38x50	30x40
1x Li-Ion	2x AA	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion	1x Li-Ion	2x AA	2x AA

¹Fotoaparatų kainos Lietuvos rinkoje 2007 rugsėjo 5 d.

*Kainas suapvalinome iki 10 litų.

Samsung Digimax i7	Hewlett-Packard Photosmart R837	Kodak EasyShare C653	FujiFilm FinePix A610	Praktika DPix 530Z	Pentax Optio A30	Sony Cyber-Shot DSC-S650
---------------------------	--	-----------------------------	------------------------------	---------------------------	-------------------------	---------------------------------

53	52	51	50	50	50	48
----	----	----	----	----	----	----

980 - 1100	nuo 700	~ 450	450 - 500	290 - 300	930 - 1100	570 - 650
------------	---------	-------	-----------	-----------	------------	-----------

★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★
-----	------	------	------	------	------	-----

★★	★★★	★★★★	★★★	★★	★★★★★	★★★
★★	★★★	★★★★	★★★	★★★★	★★	★★
★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
★★★★	★★★★★	★★★	★★★★	★★	★★★★	★★
★★★★	★★★★★	★★	★★★	★★	★★★	★★★
★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★	★★★
★★★★	★★★	★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★

★★	★★	★★★	★★	★★★	★★	★★
★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★★	★★
★★	★★★	★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★
★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★★	★★★	★★★★★
★★★	★★	★★★	★★	★★	★★★★	★★
★★★★	★★★★	★★	★★★★	★★★★	★★	★★★★

★★ (0,8)	★★★★ (0,6)	★ (1,4)	★★★★★ (0,3)	★★ (1,2)	★ (1,4)	★★★ (0,8)
★★ (5,8)	★★★★ (3,36)	★★★★ (2,57)	★★★★ (2,75)	★★★★ (2,94)	★★★★ (2,56)	★★★★ (3,53)
★★	★★★	★★★	★★★	★★	★★	★★★★

3	3	3	3	3	3	3
---	---	---	---	---	---	---

38 - 114	39 - 118	36 - 108	39 - 117	35 - 105	38 - 114	35 - 105
3,5 - 4,5	3,5 - 4,2	2,73 - 4,85	3 - 5,4	2,8 - 4,8	2,8 - 5,4	2,8 - 4,8

80 - 1600	100 - 400	80 - 1250	100-400	80-400	64 - 1600	100 - 1000
SD	SD	SD	SD arba xD	SD	SD	MemoryStick DUO
0/450	0/18	0/22	0/10	0/16	0/22	0/24

6,5x10,5x2,8	6,5x10x3	7x9x3,5	6,5x10x3,5	6,5x10x3,5	6x9,5x2,4	6,5x10x3
235	177	220	220	200	147	188
7,1	7,1	6,1	6,1	5,0	10	7,1
45x60	45x60	36x48	37x50	30x40	38x50	30x40

1x Li-Ion	1x Li-Ion	2x AA	2x NiMH AA	2x AA	1x Li-Ion	2x AA
-----------	-----------	-------	------------	-------	-----------	-------

Kaip mes testavome

Visi testai buvo atliekami nepriklausomoje laboratorijoje. Nuotraukos buvo vertinamos specialiai šiam tikslui suderintu kompiuteriu, o spausdinamos spalvotu lazeriniu spausdintuvu ant aukštos kokybės popieriaus. Nuotraukoms nebuvo daroma jokių papildomų koregavimų, kurie įtakotų spaudinių kokybę. Visiems testams fotoaparatai buvo nustatyti automatinio režimu, įskaitant išlaikymą, baltos spalvos balansą bei fokusavimą.

Skiriamosios gebos testas buvo atliekamas naudojant juodai baltą diagramą. Specialistai vertino gautų nuotraukų kokybę.

Spalvų reprodukcijos testas buvo atliekamas naudojant specialią diagramą IT8. Aukščiausios skiriamosios gebos ir kokybės nuotraukos buvo vertinamos naudojant programinę įrangą. Naudojant diagramos histogramą įvertinami skaitis, kontrastas, spalvų sotis ir ryškumas.

Praktinių nuotraukų testui buvo daromos portretinės nuotraukos patalpoje su blykste ir be jos, taip pat gamtovaizdžio nuotraukos esant skirtingoms apšvietimo sąlygoms bei makronuotraukos. Šias nuotraukas vertino laboratorijos specialistai.

Nuotraukos triukšmų bei šviesos jautrumo testai buvo atliekami naudojant baltą diagramą su didelės skiriamosios gebos detalėmis, o fotografuojant buvo sudaromos skirtingos apšvietimo sąlygos. Rezultatai gaunami skaičiuojant nuotraukų šviesio nukrypimus.

Vinjetavimo testas atliekamas fotografuojant tuščią apšviestą ekraną esant skirtingiems apšvietimams ir nustačius minimalų židinio nuotolį. Rezultatai gaunami lyginant nuotraukos šviesį kraštuose ir centre.

Distorsijos testo metu matuojami horizontalių ir vertikalų linijų iškreipimai nuotraukos kraštuose. Testas atliekamas esant minimaliam ir maksimaliam židinio nuotoliui.

Fokusavimo testui buvo daromos skirtingais atstumais patalpoje esančių objektų nuotraukos esant silpnam apšvietimui su min. ir maks. židinio nuotoliais bei įvertinami rezultatai. Specialistai taip pat įvertino ryškiai sufokusuoto makronuotraukos ploto dydį.

Filmavimo testas buvo atliekamas vertinant 4 skirtingų vaizdo filmukų kokybę televizoriaus ekrane bei kompiuterio monitoriuje. Vaizdo medžiaga buvo filmuojama tiek patalpoje, tiek lauko sąlygomis.

Ieškiklio ir ekrano kokybės testas sudarytas iš kelių etapų. Pirmiausia buvo vertinamas jų tikslumas, padarytą nuotrauką lyginant su ekrane ar ieškiklyje matomu vaizdu. Išmatuotas skirtumas nulemia įvertinimą. Specialistai taip pat vertino patogumą naudotis lauke šviečiant saulei bei patalpoje, esant silpnam apšvietimui. Buvo vertinama ir skiriamoji geba, spalvų kokybė, ryškumas bei kontrastas.

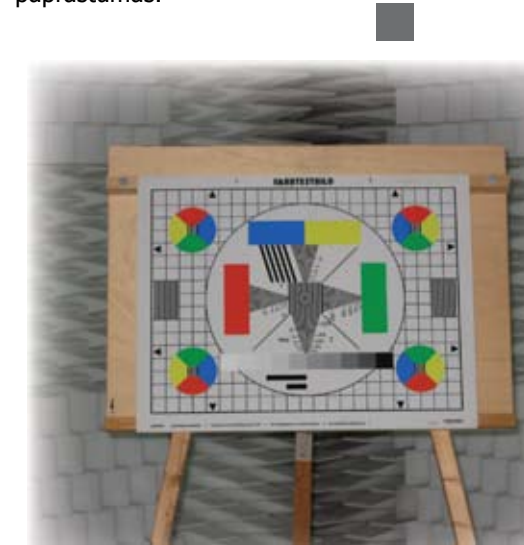
Blykstės įvertinimas gaunamas atliekant keletą testų tamsioje patalpoje, fotografuojant skirtingais atstumais nutolusius objektus. Įvertinamas šviesos stiprumas, jos pasiskirstymas, o taip pat galimi fotoaparato atspindžiai ar šešėliai. Testavimo patalpoje metu įvertinama, koku atstumu veikia blykstė, o taip pat jos „sumanumas“, kuomet šviesos ryškumas koreguojamas pagal ekspozicijos išmatavimus.

Baterijų gyvavimo testas buvo atliekamas imituojant vartotojo elgesį,

kuomet fotoaparatu kartojama tam tikra veiksmų seka iki visiško baterijos iškrovimo. Rezultatai laikomi labai gerais, jei fotoaparatu galima padaryti 200 ir daugiau nuotraukų, 150-200 nuotraukų – rezultatai geri, o 100-150 – vertinama vidutiškai.

Fotoaparato universalumas – ši vertinimą atlieka fotoaparato savybių ekspertas, kuris įvertina daugybę fotoaparato savybių ir galimybių. Į ši vertinimą patenka integruotos atminties kiekis, rankinių nustatymų galimybė (baltos spalvos balansui, diafragmai, išlaikymui), fotoaparate esančios jungtys bei tokios papildomos savybės, kaip galimybė įrašyti garsą, mp3 grotuvus, garsiakalbis ir kt.

Patogumas naudoti – vienas svarbesnių parametrų. Vertinimas gaunamas penkiems testuotojams išbandant fotoaparato naudojimo patogumą ir galimybes. Įvertinamas fotoaparato naudojimosi instrukcijos aiškumas ir išbaigtumas, išmatuojamas užrakto uždelsimo laikas, o taip pat kiek laiko trunka fotoaparato pasirusimas naudojimui nuo jo įjungimo bei kiek laiko sugaištama vienos nuotraukos atlikimui. Įvertinami tokie parametrai, kaip atminties kortelės išėmimo ir įdėjimo patogumas, meniu patogumas ir intuityvumas, ergonomiškumas. Taip pat vertinama, kaip veikia baterijų energijos kontrolė, baterijų pakeitimo paprastumas.

Atminties kortelės

Atminties kortelė (angl. flash memory card, storage card) – tai skaitmeninių duomenų laikmena, naudojama duomenims kaupti bei perkelti skaitmeniniuose foto aparatuose, muzikos grotuvuose bei kompiuteriuose.

Rinkdamiesi naują ar tiesiog norėdami daugiau sužinoti apie turimą atminties kortelę reikėtų žinoti jų tipus, todėl siūlome su jais susipažinti.

CF

CompactFlash (CF) – patikimas paplitęs kortelių formatas. Gamintojams patogų jį techniškai realizuoti, nes jo sąsaja artima kompiuterių kietųjų diskų sąsajai. Foto aparatuose paprastai naudojamas 3,3 mm storio CompactFlash Type I. Šio standarto atmaina yra Microdrives – 5,0 mm storio CompactFlash Type II kortelėje sumontuotas kietasis diskas. Tokie įrenginiai labiau kaista ir yra jautresni mechaniniams pažeidimams, tačiau gali būti talpesni ir pigesni.

SD ir MMC

Secure Digital (SD) yra plačiai paplitęs kortelių tipas, leidžiantis integruoti papildomas funkcijas, susijusias su duomenų saugumu. Jos pasižymi dideliu duomenų perdavimo greičiu bei gali būti brangesnės dėl patentais apsaugotų sprendimų.

MicroSD – sumažinta SD kortelių atmaina, dažnai naudojama mobiliuose telefonuose.

MultiMediaCard (MMC) yra visa kortelių tipų grupė: MultiMediaCard (MMC), SecureMultiMediaCard (SecureMMC, saugi MMC), Reduced Size MultiMediaCard (RS-MMC, sumažinta MMC). Jos atrodo panašiai kaip ir SD, tik yra plonesnės ir turi mažiau kontaktų.

Daugelis SD kortelėms skirtų įrenginių veikia ir su MMC kortelėmis. Tačiau yra kompaktiškų įrenginių,

pritaikytų tik MMC kortelėms, kadangi juose nėra vietos storesnei SD kortelei.

SD ir MMC kortelės naudojamos įvairiuose įrenginiuose. Jau ne pirmi metai daugelyje nešiojamųjų ir delninių kompiuterių montuojama šių kortelių jungtis. Skirtinguose mobiliuose telefonuose naudojamos šių kortelių atmainos. CD ir MMC kortelės ir jų prijungimo įrenginiai labai paplito, todėl šios kortelės tikrai išliks ilgai. Tačiau sunku prognozuoti jų sumažintų atmainų ateitį.

xD

xD Picture Card yra labai mažų kortelių formatas, naudojamas Olympus, Fujifilm ir Toshiba. Nors šios kortelės kol kas nepriskiriamos praeities kortelių tipui, tačiau tame pačiame segmente geresnes pozicijas užima SD ir MMC kortelių atmainos.

Memory Stick

Sony Memory Stick – korporacijos Sony sukurtas standartas, nepaplitęs, nors naudotas kai kurių kitų gamintojų. Nors išleidžiamos vis talpesnės šio tipo kortelės, bet didžiausia jų talpa atsilieka nuo CompactFlash. Kiti šios kortelės variantai: Sony Memory Stick Pro, Sony Memory Stick Duo, Sony Magic Gate. Net pati korporacija Sony netiki šių kortelių ateitimi, kadangi savo pirmąjį veidrodinį foto aparatą DSLR-A100 išleido su CF kortele. Gerbdami ištikimus savo vartotojus minėtą foto aparatą jie komplektuoja su adapteriu, leidžiančiu įstatyti Memory Stick kortelę į CF lizdą.

SmartMedia

SmartMedia yra plonesnės bei didesnės už CF kortelės. Jos nepatogios, kadangi yra trapios ir lengviau lūžta. Šios kortelės naudojamos vis rečiau.

Taisyklių labirintuose vartotojai pasijunta įkaitais

Rimantė EIMUTYTĖ

Neretai pirkėjai, kurių įsigytas elektroninis daiktas po kiek laiko pasirodo buvęs nekokybiškas, pasijunta tarsi pinklėse. Nors daiktų gražinimo ir keitimo taisyklės numato, kad prekę įsigiję pirkėjai du metus turi teisę ne tik daiktą gražinti, bet ir gauti jo apžiūrą bei nemokamą taisymą ar pakeisti jį nauju, tikrovėje „popierinė“ tvarka veikia ne visada. Labai dažnai vartotojams įbrukama vienintelė paslauga – garantinis aptarnavimas, kuris kartais gali užsitęsti iki begalybės.

Diktuoja taisykles, nes konkurentų neturi

25 metų kaunietis Tadas pasakoja: „Rugpjūčio viduryje sugedo mano mobilus ryšio telefonas. Nors jį turėjau vos savaitę, jau nuo pirmųjų dienų telefonas vis striginėdavo. Džiaugiausi tik tuo, kad dar nebuvo pasibaigęs garantinis telefono aptarnavimo laikas. Kaip nurodyta garantiniame kvite nunešiau telefoną į UAB „Mobilųjų telefonų techninis centras“ (MTTC) saloną Kaune. Eilėje pralaukiau apie pusvalandį, kol pagaliau mane aptarnavo. Tada ir prasidėjo „džiaugsmai“: priėmė pasakė, kad šiuo metu meistrų nėra (vienas atostogauja, kitas - nežinia kur). Pasiūlė siųsti telefoną į Vilnių, bet „pradžiugino“, kad ir ten tėra tik vienas meistras, todėl telefoną taisyti ne trumpiau nei savaitę. Po savaitės sulaukiau skambučio. Man pranešė, kad taisymas užtruko. Kitą savaitę vėl buvo tas pats. Galiausiai, netekęs kantrybės paskambinau pats ir sužinojau, kad mano telefonas net neapžiūrėtas...“.

Jauno vyro istorija kol kas nesibaigė. Norėdamas apginti savo teises Tadas kreipėsi į Valstybinę ne maisto produktų inspekciją bei vartotojų teises ginančią organizaciją.

Ši istorija nėra vienintelė. Virtualūs skundų puslapiai pilni panašių pasakojimų. Deja, daugelis nukentėjusių nenori viešinti savo istorijų, motyvuodami tuo, kad vis tiek niekas nepasikeis, nes rinkoje dominuoja viena įmonė, galinti diktuoti savo sąlygas.

Komentuoti atsisako

Pasikalbėti su bene vienintelės Lietuvoje mobilus ryšio telefonų garantiniu aptarnavimu užsiimančios UAB „Mobilųjų telefonų techninis centras“ atstovais nepavyko. Kaip ir eilinei vartotojai, „Vartotojų naujienų“ žurnalistei buvo pasiūlyta palikti savo telefono numerį, kuriuo vadovybė turėjo perskambinti. Deja, nei tą pačią dieną, nei po savaitės žadėto komentaro nepavyko sulaukti. Dar kartą paskambinus MTTC internetiniame puslapyje nurodytu bendruoju 700-osios linijos telefonu budinti darbuotoja maloniai paaiškino, kad su administracija reikia susisiekti savo jėgomis, nes jie esą vadovybės kontaktų neturi.

Inspektoriai situacijos nedramatizuoja

Pagal šiuo metu galiojančias taisykles, nekokybišką prekę įsigijęs pirkėjas gali reikalauti pakeisti ją kita kokybiška, prašyti sumažinti prekės kainą, nemokamai sutaisyti ją per tam tikrą laiką, taip pat reikalauti, kad jam kompensuotų prekės taisymo išlaidas arba atgauti sumokėtus pinigus. Tačiau rašytinė tvarka veikia ne visada. Tuo metu į situaciją ir įsikiša Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos specialistai. Gavę raštišką pirkėjo prašymą prekės gamintojai ir pardavėjai privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas raštu kreiptis į Valstybinę ne maisto produktų inspekciją su prašymu įvertinti prekės kokybę, o gavęs išvadas – nedels-

damas jas pateikti pirkėjui.

Pasak Klaipėdos ne maisto produktų inspekcijos vyr. inspektoriaus Manarto Krauleidžio, daikto kokybės ekspertizę gali stebėti ir pirkėjas. „Jei žmogus pageidauja, jis gali dalyvauti. Mes net sveikiname tokį norą, nes, kai vartotojas stovi šalia, gali jam paprasčiau paaiškinti, kas yra blogai su tuo daiktu. Jis pats savo akimis pamato, ar pažeidimas yra dėl jo kaltės ar dėl pardavėjo“, – sakė Klaipėdos ne maisto produktų inspekcijos specialistas.

M. Krauleidys pripažino, kad nors šiemet įsigaliojo naujas vartotojų teisių įstatymas jis nėra išbaigtas. „Pavyzdžiui, nėra apibrėžta, per kiek laiko sugadintą daiktą pardavėjas privalo sutvarkyti. Raštiškai to niekur nėra nurodyta, todėl belieka pasikliauti pardavėjų geranoriškumu. Paprastai laikomasi protingo termino principo – stengiamasi, kad daiktas būtų pataisytas per mėnesį“, – pasakojo inspektorius.

Dar viena spraga – remontui paimto daikto laikinas pakeitimas nauju. „Paėmus apžiūrai ar remontui, pavyzdžiui, mobilus ryšio telefoną, naujas jam duodamas tik tokiu atveju, jei tai yra nurodyta prekės garantiniame talone. Ten gali būti įrašyta, kad remontuojamas daiktas kuriam laikui bus pakeistas nauju, taip pat per kiek laiko senąjį turėtų sutvarkyti. Jei tokio punkto nėra, pardavėjas neprivalės pasiūlyti alternatyvaus daikto, kol senasis bus remontuojamas“, – aiškino M. Krauleidys.

Uostamiesčio ne maisto produktų inspekcijos atstovas sakė, kad pastaraisiais metais pastebima nepagrįstų skundų didėjimo tendencija. „Šių metų statistikos dar neturime, tačiau savo darbe vis dažniau susiduriu su nepagrįstais skundais“, – tikino M. Krauleidys.

tęsinys kitame puslapyje

rašymas iš ankstesnio puslapio

Pardavėjai piktybiškai meluoja

Valstybinės vartotojų teisės apsaugos tarnybos Vartotojų priėmimo skyriaus vyriausiasis specialistas Augustinas Razumas įsitikinęs, kad pirkėjai dar nepakankamai žino apie savo teises, nes apie tai jų neinformuoja pardavėjai. „Maždaug 90 proc. pardavėjų klaidina savo pirkėjus, nepasakydami, kokias teises jie turi. Taip darydami jie piktybiškai meluoja ir nusikrato atsakomybės. Vartotojams per prievartą brukama tik viena iš galimybių – garantinis aptarnavimas, nors jie turi teisę ir sugrąžinti nekokybišką daiktą, gauti analogišką kokybišką prekę ir kitas alternatyvas“, – sakė A. Razumas. Pasak pašnekovo, pardavėjų melu patiki ne tik vyresnio amžiaus pirkėjai, bet ir jaunimas. „Tai nepriklauso nuo amžiaus“, – teigė A. Razumas.

Valstybinės vartotojų teisės apsaugos tarnybos atstovas neatitikimų įstatymams išveglė ir daugiau. „Vartotojui turėtų būti nesvarbu, kas daiktą apžiūrės, įvertins gedimą, jį taisys. Su visomis pretenzijomis pirkėjas turi kreiptis į prekę pardavusią įmonę. Tačiau dabar dažniausiai žmonės siuntinėjami iš vienos vietos į kitą.

Prekybininkai visus persiunčia tarpininkams, kurie užsiima prekės kokybės įvertinimu ir taisymu. Pirkėją jie įtikina, kad už ko gaminio tolimesnį likimą atsakingi ne jie, o minėtasis tarpininkas. Tai netiesa. Už prekę atsakomybė tenka pardavėjams“, – sakė Valstybinės vartotojų teisės apsaugos tarnybos specialistas.

Vartotojų teises ginančių institucijų specialistai pataria, kad kilus nesutarimams tarp pirkėjo ir pardavėjo dėl prekės kokybės, pirkėjas turi savo reikalavimus pardavėjui pateikti raštu. Gavęs raštišką pirkėjo kreipimąsi pardavėjas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas privalo raštu kreiptis į Valstybinę ne maisto produktų inspekciją prie Ūkio ministerijos dėl prekės kokybės įvertinimo, o gavęs iš jos raštu pateiktas išvadas nedelsiant informuoti pirkėją.

Jei prekę pardavusi įmonė ir jos darbuotojai nevykdo šių reikalavimų, pirkėjas gali pats kreiptis į Valstybinę ne maisto inspekciją nemokamu telefonu **8 800 55551** arba el. pašto adresu **rastine@is.lt**. Gavęs savo prekės kokybės išvadas pirkėjas jas turi pateikti pardavėjui.

Norėdamas apginti savo pažeistas teises, nukentėjęs pirkėjas taip pat gali kreiptis į Nacionalinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą arba teismą. Pastarasis kelias – alternatyvus ir reikalaujantis nemenkų išlaidų bei kantrybės.

Mobiliųjų telefonų vartotojams

Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija atliko tyrimą, kurio tikslai buvo atlikti ES direktyvų bei Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių informacinių komunikacinių technologijų vartojimą, paiešką ir analizę bei atlikti mobiliųjų telefonų ir interneto vartojimo ypatumus trijose projekto partnerių šalyse (Ispanijoje, Slovakijoje, Lietuvoje), ypatingą dėmesį atkreipiant į tas gyventojų grupes, kurie gali turėti šiuolaikinių informacinių technologijų vartojimo sunkumų; Tyrimo metu apklaustos trys vartotojų grupės: jaunimas su specialiais ugdymo poreikiais, asmenys su negalia bei suaugusieji. Atliekant tyrimą išryškėjo mobiliųjų telefonų ir interneto vartojimo problemos, kurias mes pateikiame kartu su rekomendacijomis kaip jas spręsti.

Tyrimo išvados

Daugiau negu pusė respondentų nežino savo kaip vartotojų teisių.

Rekomendacijos vartotojams

ŽINOKITE:

Operatorius, prieš sudarydamas Sutartį, privalo jums sudaryti galimybę susipažinti su Paslaugų teikimo sutarties sąlygomis,

Operatorius privalo Paslaugų aptarnavimo centruose viešai skelbti išsamią informaciją apie tai, kas yra įskaičiuota į abonentinį užmokestį;

Vartotojas turi teisę nutraukti paslaugos teikimo sutartį, jeigu paslaugos teikėjas, teikdamas paslaugą, pažeidžia sutarties sąlygas;

Vartotojas gali: nemokamai blokuoti padidinto tarifo paslaugų, teikiamų 9XX XXXXX serijos telefono ryšio numeriais ir, esant techninėms galimybėms, kitais telefono ryšio numeriais, gavimą;

Gauti nemokamą įeinantį telefono ryšį;

Paslaugų teikimas turi būti atnaujintas ne vėliau kaip per 1 darbo dieną nuo informacijos apie visišką abonentų atsiskaitymą su Teikėju gavimo dienos.

Tyrimo išvados

Daugiau negu pusė respondentų nežino savo, kaip vartotojų pareigų. Dauguma mobiliųjų telefonų vartotojų teigia negalintys atsakyti, ar turi rašytines sutartis su mobiliojo ryšio operatoriais.

Rekomendacijos vartotojams

PATARIAME:

Prieš pasirinkdami mobiliojo ryšio paslaugos teikėją palyginkite kelių operatorių siūlomas paslaugas;

Vartotojai privalo atidžiai perskaityti paslaugų sutartis;

Sudaryti rašytines paslaugų teikimo sutartis ir jas saugoti visą sutartyje numatytą galiojimo laikotarpį.

Tyrimo išvados

Lietuvos vartotojams nėra būdinga ginti savo, kaip vartotojų teises.

Rekomendacijos vartotojams

REKOMENDUOJAME:

Iškilus klausimams, susijusiems su mobiliojo ryšio paslaugų vartojimu, kreiptis pagalbos į:

paslaugą teikiančias operatoriaus klientų aptarnavimo skyrių, ryšių reguliavimo tarnybą; nacionalines ar regionines vartotojų teisių gynimo institucijas ir organizacijas.

Education and Culture
Lifelong Learning Programme
GRUNDTVIG

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.

Šis pranešimas atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateikiamą informacijos naudojimą.

Lietuvos nacionalinės vartotojų federacijos vykdomą projektą „Mobilieji telefonai ir internetas“ (MOVINT2) parėmė Švietimo mainų paramos fondas, kurio tikslas padėti pasinaudoti tarptautinio bendradarbiavimo teikiamomis galimybėmis, administruoti programas ir skleisti jų veiklos rezultatus. Daugiau informacijos apie projektą: www.vartotojai.eu.

Bendra informacija apie Švietimo mainų paramos fondą ir jo administruojamas programas: Tel.: 8 5 2610592, www.smpf.lt, adresas: Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius

Iškilus klausimams, susijusiems su mobiliojo ryšio paslaugų vartojimu, kreipkitės į:

Ryšių reguliavimo tarnybą, tel: (8 5) 210 5665, www.rrt.lt, Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą, tel.: (8 5) 262 67 51, www.vartotojoteises.lt, Lietuvos nacionalinę vartotojų federaciją, tel.: (8 5) 261 59 79, www.vartotojai.eu.

Kodėl mūsų pašto dėžutės pilnos elektroninių šiuokšlių?

Turbūt kiekvienas kasdien tikrindami savo elektroninį paštą, randate jame elektroninių šiuokšlių (angl. spam). Jų trynimasis ir blokavimas atima laiko ir daugeliui, kantrybės, todėl šį kartą siūlome daugiau sužinoti apie elektronines šiuokšles ir būdus kaip jų išvengti.

Elektroninės šiuokšlės – dažniausiai kompiuterinės programos, skenuojančios viruso pažeisto kompiuterio atmintį ir ieškančios el. pašto adresų, kuriais būtų galima persiųsti virusą kitai potencialiai aukai. Taip pat tai sparčiai plintantys laišukai, kurie siunčiami sukčių, siekiant išgauti iš aukos vertingą informaciją (angl. phishing).

Elektronines šiuokšles siunčiantys asmenys nori sužinoti slaptažodžius ar kredito kortelių duomenis. Kad atrodytų tikroviškiau, dažnai tokie laišukai melagingai pasirašomi „banko darbuotojų“. Kad būtų galima pradėti

kovoti su elektroninių šiuokšlių reiškiniu, visų pirma reikėtų išsiaiškinti priežastį, kodėl kai kurie asmenys jas siunčia. Pagrindinė priežastis yra pinigai, t. y. nauda, kurią gauna siuntėjai:

- Nedidelis pradinis kapitalas. Tereikia įsigyti kompiuterį ir prisijungti prie nebrangaus interneto paslaugų teikėjo bei turėti el. pašto adresų duomenų bazę ir jau galima tapti pilnaverčiu žaidėju šiame versle. Pastebėta, kad tokią duomenų bazę galima įsigyti internete: 20 milijonų adresų kainuoja apytikriai 400 Lt. Papildomai už 110 Lt galima įsigyti programinę įrangą automatizuotam elektroninių šiuokšlių siuntimui. Tokios programos gali išsiųsti iki 100 žinučių per minutę.
- Atskiros el. pašto žinutės išsiuntimo kaina taip pat nedidelė. Paskaičiuota, kad vidutiniškai vienai žinutei išsiųsti tereikia keleto centų. Tokiame versle pradinės investicijos gali atsipirkti jau po penkių dienų, užtenka, jog į 100 000 žinučių atsilieptų bent vienas vartotojas.
- El. pašto architektūra, pagrįsta

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) protokolu, yra nesaugi. Siuntėjo adresas (t. y. laukelis „From“) gali būti nesunkiai pakeistas kitu, dėl to elektroninių šiuokšlių siuntėjai lengvai imituoja kitus siuntėjus

- Ir pagaliau, daug ką nulemia tas faktas, kad atsiranda žmonių (sudaro apie 3 proc. elektroninių šiuokšlių gavėjų), kurie atsiliepia į šiuos laiškus ir užsisako reklamuojamas prekes ar paslaugas, taip apmokėdami šiuokšlių siuntėjų išlaidas...

Faktai apie elektronines šiuokšles

Pastaruoju metu su elektroninėmis šiuokšlėmis susiduria praktiškai kiekvienas el. pašto sistemos vartotojas, nes didžiąją el. pašto srauto dalį sudaro tokie laišukai. Tai atima daug laiko namie ir darbe bereikalingai tikrinant ir trinant šiuos nepageidaujamus laiškus, be to, tai smarkiai apkraunama el. pašto sistema. Dėl to patiriami nuostoliai skaičiuojami milijonais.

Rekomenduojama

Visiškai išvengti elektroninių šiuokšlių yra sunku – ne visiems priimtina slėpti savo el. pašto adresą, neskelbiant jo internete. Taip pat negalite būti įsitikinęs, kad virusas jo nesužinos iš kolegos ar draugo užkrėsto kompiuterio. Tačiau kovai su šiais laiškais galite naudoti tam tikras priemones bei pasinaudoti patarimais, padėsiančiais išvengti ar bent jau sumažinti tokių laiškų antplūdį:

- Naudodamiesi el. pašto paslaugomis, naudokite elektroninių šiuokšlių filtravimo bei blokavimo priemones, kurios yra įdiegtos bei konfigūruojamos pagal jūsų poreikius (laiškų nuo atitinkamų adresatų blokavimas, filtravimas pagal nuorodas ir pan.).
- Jeigu iš vieno konkretaus adreso gaunate labai daug elektroninių šiuokšlių, tuomet galite, pasinaudodami savo pašto programos filtru, juos blokuoti ir siųsti tiesiai į šiuokšlių dėžę ar į atskirą katalogą. Kai kurios programos atlieka gautų el. laiškų analizę ir gali atlikti tokių laiškų filtravimą, pvz., laiškus šalinti arba perkelti į specialų katalogą vėlesnei peržiūrai.
- Neretai elektroninių šiuokšlių laiškai būna suformuoti taip, jog užtenka vien tik neatsargiai peržiūrėti juos ir jūsų el. pašto adresas užregistruojama platintojų duomenų bazėse kaip potencialaus reklamos skaitytojo adresas. Tai paskatins juos siųsti dar daugiau elektroninių šiuokšlių į jūsų pašto dėžutę. Kad to išvengtumėte, išjunkite HTML formatuotų laiškų peržiūros galimybę.
- Niekuomet neatidarinėkite bylų, kurios buvo gautos el. paštu (t. y. laiško priedai, dažnai turintys priesagas .exe

ar pan.), prieš tai neįsitikinę, kad jos neužkrėstos virusais. Pavyzdžiui, virusas „Sobig.F“ plinta, kai atidaromas el. laiško priedas pavadinimu „Thank You“ ar „Re Details“. Virusų užkrėstas kompiuteris automatiškai siunčia užkrėstus laiškus visais aptiktais adresais iš elektroninės adresų knygutės.

- Jei el. paštas tikrinamas iš bibliotekų, mokymo įstaigų ar kitų viešųjų vietų, baigę darbą uždarykite naršyklę. Jei yra galimybė, pa-pildomai reikėtų ištrinti slapukus (cookies), nes pagal juos neprašytų žinučių siuntėjai sprendžia apie vartotojų pomėgius (automobiliai, elektroninės prekės, nekilnojamas turtas ir pan.) ir prieš siųsdami vartotojams neprašytas žinutes jas atitinkamai klasifikuoja.
- Būkite atidūs, registruodamiesi tinklalapiuose. Jeigu internetiniame puslapyje jūsų prašoma užsiregistruoti, būtina įdėmiai perskaityti sąlygas ir įsitikinti, jog žinote, kur registruojatės ir kodėl reikalinga ši informacija. Jeigu rašote komentarus į kažkokį puslapį viešai prieinamuose tinklalapiuose ar el. pašto konferencijose, naudokitės kitu (alternatyviu) elektroniniu adresu arba savo elektroninį adresą užrašykite su „ETA“ (raidėmis) vietoj simbolio @. Tokiu atveju mažėja tikimybė, kad jūsų adresas bus „pavogtas“ (angl. harvesting) pasitelkus atitinkamas programas.
- Neatsakinėkite į užkrėstus laiškus. Bet koks atsakas į tokį laišką, net jei jame bus nurodyta, kad jūs daugiau nepageidaujate jų gauti, nuorodos spustelėjimas ar atsakymas siuntėjui, „Subject“ lauke nurodant „Unsubscribe“, tik patvirtins elektroninių

šiuokšlių platintojui, jog jo laiškas buvo gautas ir peržiūrėtas ir kad šis adresas yra naudojamas, todėl juo toliau galima siųsti užkrėstus laiškus.

- Siunčiant laiškus keliems adresatams vienu metu ir rašant visus adresus „To“ ar „Cc“ adresų grupėje, kiekvieno gavusio laišką, pašto programoje bus matomi visų kitų laiškų gavėjų adresai. Tokio laiško gavėjų kompiuteryje esantys ar vėliau atsiradę virusai ar šnipinėjimo programos visus rastus elektroninio pašto adresus gali išnaudoti tolimesniam viruso platinimui ar užkrėstų laiškų siuntimui. Jei nėra būtinybės, kad gavėjai matytų, kam siųstas laiškas, rekomenduojama siunčiant laiškus keliems gavėjams vienu metu, jų adresus rašyti į „Bcc“ adresų grupę. „Bcc“ grupėje esantys adresai nebus matomi nei kitiems laiško gavėjams nei jų kompiuteriuose esančioms programoms.

Šiandien gyvenimo tempas yra sparčiai pagreitėjęs. Ir darbe, ir namuose esame apsupti informacinių technologijų. Nuolat naudojames mobilioju telefonu, kompiuteriu ir kitais prietaisais. Jau seniau imta kalbėti apie šių prietaisų įtaką žmonių sveikatai, o dabar net neabejojama, kad jie sukelia stresą. Ši kartą apie kompiuterį...

Dirbant kompiuteriu, reikalingas analitinis mąstymas, dėmesys, nuolatinė psichinė įtampa, padidėjusi profesinė ir socialinė atsakomybė, sudėtingų užduočių ir algoritmų sprendimas, dažnos konfliktinės situacijos, hipodinamija. Dėl šių priežasčių, dirbantį kompiuteriu dažnai neišvengia streso.

Įvairių šaltinių duomenimis, psichologinių problemų (nerimo, padidinto nervinio jautrumo, depresijos) paplitimas dirbančiųjų kompiuteriais tarpe yra nuo 25 iki 70 %. Juk dirbant kompiuteriu tenka spręsti įvairius projektavimo, procesų valdymo, mokslinius-tiriamuosius bei kūrybinius uždavinius. Nemažai įtakos dirbant turi ir kiti svarbūs veiksniai – tai amžius, kompiuterinio pasirengimo lygis, asmens psichologinis tipas, paveldėti veiksniai, pavyzdžiui medžiagų apykaita, konstitucinis tipas ir kt.

Taigi jei jaučiate, kad dirbdami kompiuteriu patiriate stresą ir tai ima rimtai kenkti jūsų sveikatai, reikėtų rimtai susimąstyti ir imti keisti gyvenimo ritmą.

Siūlome jums keletą streso mažinimo principų:

- Galvokite apie sėkmingus reikalus ir rūpesčius, mąstykite apie tuos uždavinius, kuriuos sekasi gerai spręsti.

Darbas kompiuteriu ir stresas

- Palyginkite mintyse neigiamus pavyzdžius savo naudai. Galvokite apie kitus žmones, turinčius dar didesnių problemų ir jūsų nuotaika pasikeis.
- Įvertindami praeitį, palyginkite savo padėtį su kita, kurioje yra tekę būti anksčiau.
- Išeikite pasivaikščioti, nueikite į gamtą, mišką, pabūkite prie upelio, ežero, pasiklausykite paukščių čiulbesio.

Reabilitacija ir streso mažinimo priemonės

Reabilitacijos ir streso mažinimo priemonės turėtų būti pasirenkamos pagal norus ir galimybes. Rekomenduojamos reabilitacijos priemonių grupės:

- meditacija,
- muzikos terapija,
- biblioterapija,

- landšaftoterapija,
- choreoterapija,
- sportiniai žaidimai,
- ekskursijos,
- vietinis turizmas,
- fizinio, protinio, kūrybinio darbo terapija,
- dramos, operos teatrų, parodų lankymas.

Visi išvardinti metodai skatina fiziologinius sveikimo procesus. Jie žadina sąmoningą norą sveikti, kelia nuotaiką, grąžina žmogaus pasitikėjimą savo jėgomis ir ateitimi.

Plačiau apie minėtas reabilitacijos priemones bei psichoterapijos būdus galima skaityti: Vytautas MEŠKA, Algirdas JUOZULYNAS „STRESO MALŠINIMAS“, Vilnius, Pradai, 1996.

Ką reikia žinoti renkantis natūralų mineralinį vandenį

Natūralus mineralinis vanduo – vertingas produktas. Jis nuo paprasto geriamojo vandens skiriasi natūraliu švarumu ir originalia chemine sudėtimi, kurią nulemia ištirpusios mineralinės medžiagos, mikroelementai ir kitos sudėtinės dalys, lemiančios vandens teigiamą poveikį žmogaus organizmo fiziologinėms funkcijoms.

Lietuvoje oficialiai pripažinti 11 pavadinimų natūralūs mineraliniai vandenys, iš kurių Lietuvoje fasuojami: „Hermis“, „Elite“, „Neptūnas“, „Neptūnas unique“, „Rasa“, „Rytas“, „Sveikas pradas“, „Tiche“, „Varėnos miško šaltinis“, „Vytautas“ ir iš Baltarusijos importuojamas natūralus mineralinis vanduo „Darida“.

Į Lietuvą įvežami daugiau kaip 10-ties pavadinimų natūralūs mineraliniai vandenys iš Europos Sąjungos šalių (Lenkijos, Prancūzijos, Vokietijos, Čekijos, Belgijos ir kt.) ir trečiųjų šalių (Gruzijos, Baltarusijos ir kt.).

Iš ES šalių į Lietuvą įvežami natūralūs mineraliniai vandenys iš Lenkijos – „Naleczovianka“, „Augustovianka“, „Avita“, iš Prancūzijos – „Pierrier“, „Vittel“, „Evian“, iš Vokietijos – „Altmuhtaler quelle“, „Fuldataler“, iš Čekijos – „Magnesia“, „Mattoni“, iš Belgijos – „Spa“ ir kiti.

Natūralus mineralinis vanduo pagal ištirpusių medžiagų kiekį klasifikuojamas į:

- turintį labai mažai mineralinių medžiagų (sausoji liekana ≤ 50 mg/l), pvz.: „Spa“;
- turintį mažai mineralinių medžiagų (sausoji liekana ≤ 500 mg/l), pvz.: „Neptūnas“, „Rytas“, „Varėnos miško šaltinis“, „Pierrier“, „Vittel“, „Evian“, „Altmuhtaler quelle“;
- turintį daug mineralinių medžiagų (sausoji liekana >1500 mg/l), pvz.: „Hermis“, „Elite“, „Rasa“, „Sveikas pradas“, „Tiche“, „Vytautas“, „Darida“, „Borjomi“, „Naleczovianka“, „Augustovianka“, „Fuldataler“, „Magnesia“.

Mažai natrio turi šie vandenys – „Neptūnas“, „Varėnos miško šaltinis“, „Rytas“, daug sulfatų (sulfatai gerina žarnyno motoriką, laisvina vidurius) – „Elite“, „Tiche“, „Vytautas“, „Sveikas pradas“.

Reikėtų žinoti, kad jeigu natūraliame mineraliniame vandenyje fluoro yra daugiau kaip 1,5 mg/l („Borjomi“, „Darida“), vanduo netinkamas reguliariai vartoti kūdikiams ir vaikams iki 7 m. amžiaus.

Gydytojo pareiga – užtikrinti pacientų teises

Pacientų teisės Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, reglamentuojamos atskiru pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymu. Medikai gali domėtis privataus paciento gyvenimo aspektais tik tiek, kiek tai susiję su gydymu, o pastarieji netgi turi teisę nežinoti diagnozės (pavyzdžiui, kartais toks žinojimas gali labai pakenkti jų sveikatai), turi teisę skųstis ir, jeigu reikia, reikalauti atlyginti žalą.

Pacientas turi būti informuotas apie sveikatos priežiūros įstaigose teikiamas paslaugas ir galimybes jomis pasinaudoti. Sveikatos priežiūros įstaigoje pacientui turi būti pateiktas jį gydančio gydytojo ir slaugos specialisto vardas, pavardė, pareigos ir informacija apie kvalifikaciją. Jis turi būti supažindintas su gydymo įstaigos vidaus tvarkos taisyklėmis bei savo, kaip paciento, teisėmis ir pareigomis.

Pacientas turi teisę į informaciją apie savo sveikatos būklę ir ligos diagnozę. Tokia informacija, atsižvelgiant į ligonio amžių ir svei-

katos būklę, turi būti pateikiama jam suprantama forma, paaiškinant specialius medicinos terminus. Būtiną medicinos pagalbą pacientui turi būti suteikta neatidėliotinai.

Gelbstint asmenų, kuriems dėl nelaimingo atsitikimo, avarijų, dėl ūmios ligos yra būtina medicinos pagalba, gyvybę, pirmąją medicinos pagalbą privalo nedelsdami suteikti sveikatos priežiūros, farmacijos specialistai ir kiti asmenys. Jeigu paciento buvimo vietovės sveikatos priežiūros įstaigoje nėra galimybių laiku suteikti tinkamą medicinos pagalbą, ji turi informuoti apie tai pacientą ir užtikrinti, kad pacientas kaip įmanoma greičiau būtų pervežtas į kitą sveikatos priežiūros įstaigą.

Pacientai, įskaitant nepilnamečius nuo 16 iki 18 metų, gali būti gydomi arba jiems teikiama kita sveikatos priežiūra ar slauga tik jiems sutikus. Tokiais atvejais būtinas raštiškas pasirinkimo įforminimas. Sveikatos priežiūra ar slauga nepilnamečiams pacientams iki 16 metų teikiama, kai yra jų atstovų sutikimas, išskyrus atvejus, jei tokio sutikimo prašymas prieštarautų nepilnamečio paciento interesams. Už nepilnamečius pacientus iki 16 metų, taip pat už pacientus, kurie dėl savo būklės negali objektyviai vertinti diagnostikos ir gydymo metodikų, pasirenka ir pasirašo jų atstovai.

Pacientui pageidaujant turi būti pateikta ligos istorija, ambulatorinė kortelė ar kiti jo medicinos dokumentai, išskyrus atvejus, kai tai gali pakenkti ligonio sveikatai ar sukelti pavojų jo gyvybei. Tokiais atvejais apie informacijos teikimo ribojimus gydantis gydytojas pažymi ligos istorijoje. Pacientas turi teisę prašyti, kad jo lėšomis būtų padarytos jo ligos istorijos ir (ar) kitų medicinos dokumentų kopijos. Taip pat gydytojas privalo paaiškinti pacientui įrašų jo ligos istorijoje prasmę. Jeigu ligonio reikalavimas pagrįstas, gydytojas privalo ištaisyti, užbaigti, panaikinti ir (ar) pakeisti netikslius, neišsamius, dviprasmiškus duomenis arba duomenis, nesusijusius su diagnoze, gydymu ar paslauga. Jei gydantis gydytojas nesutinka su tokiu paciento pageidavimu arba tas pageidavimas nepagrįstas, šį ginčą sprendžia gydytojų konsiliumas. Pacientas turi teisę sužinoti kito specialisto nuomonę apie savo sveikatos būklę ir siūlomą gydymą bei diagnozę.

Kitiems asmenims konfidenciali informacija gali būti suteikta tik turint rašytinį paciento sutikimą. Kai pacientas yra praradęs sąmonę ir nėra jo sutikimo, konfidenciali informacija gali būti suteikiama jo atstovui, sutuoktiniui (partneriui), tėvams (įtėviams) ar pilnamečiams vaikams tik tais atvejais ir tiek, kiek tai būtina paciento interesams apsaugoti.

Parengė Ramutė PEČELIŪNIENĖ

Ant pieno produktų – abejotini teiginiai

Lietuvos rinkoje ant pieno gaminių pakuočių dažnai galima perskaityti įvairius reklaminius šūkius bei teiginius, kurie ne visada teisingai informuoja visuomenę apie gaminio savybes ar naudojimą.

Siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos specialistai patikrino pieno produktų ženklavimo kokybę. Dėl pažeidimų buvo sustabdytas UAB „Eugesta“ įvežamų „Danone“ pieno produktų realizavimas: penkių rūšių „Actimel“ gėrimo (3643 pakuotės po 400 g), keturių rūšių „Activia“ jogurto (7747 vnt. po 200 g). Šių gaminių ženklinime nebuvo nurodytas riebumas, nepateikti sveikatos savybes patvirtinantys dokumentai. Specialistai nurodė perženklinti šiuos pieno gaminius.

Nuo 2007 m. liepos 1 d. Lietuvoje įsigalios nauji reglamentai apie teiginių, vitamininių medžiagų naudojimą bei maisto produktų ženklimą, todėl pieno produktų gamintojai bus priversti daugiau dėmesio skirti informacijai bei atsakingiau rengti reklamą apie gaminius.

Patarimai kaip sutaupyti mokesčius už šildymą ir karštą vandenį

Mokesčiai už šildymą ir karštą vandenį daugeliui tampa nemenku galvos skausmu, nes būtent šios išlaidos ir sudaro didžiąją dalį mokesčių už būstą. Skaičiavimai rodo, kad pro sienas prarandame apie 35%, pro langus – 37%, pro stogą – 15%, o pro rūšio perdangą – 13% šilumos, o karšto vandens daugiausia sunaudojama plaunant indus ir skalbiant pneumatinėmis skalbimo mašinomis. Tačiau sąskaitą už energiją įmanoma sumažinti net be didelių investicijų, o pakeitus kai kuriuos įpročius.

Norėdami gyventi šilčiau ir patogiau:

1. Neužstatykite radiatorių baldais ir dekoratyvinėmis grotelėmis. Tai trukdo šilumai sklirti į kambarį.
2. Už radiatorių įrenkite šilumą atspindinčius ekranus, į balkono duris įstatykite šilumą izoliuojančios medžiagos intarpus.
3. Didelių matmenų baldus statykite prie lauko sienų.
4. Patalpas geriau vėdinti intensyviai, bet trumpai, negu ilgą laiką.
5. Neuždenkite radiatorių užuolaidomis. Tada šiltas oras pateks į kambarį, o ne kils į viršų šaltu lango paviršiumi.
6. Šilumos srautą pro langą galima sumažinti, įstačius papildomą stiklą ar skaidrią plėvelę tarp stiklų.
7. Žiemą nakčiai nuleiskite pakeliamas žaliuzes. Dvigubo įstiklinimo langas su nuleistomis žaliuzėmis prilygsta trigubo įstiklinimo langui.
8. Ventilatorių virš viryklės naudokite tik gamindami valgi, nes jis ištraukia šilumą.
9. Užsandarinkite langų ir durų plyšius.
10. Jeigu dar neturite įsirenkite karšto ir šalto vandens skaitiklius.
11. Indus plaukite ne po tekančia srove, bet užkimštoje kriauklėje.
12. Stenkitės praustis po dušu, o ne vonioje – sunaudosite 5-7 kartus mažiau vandens.
13. Sutvarkykite varvančius kranus ir klozeto bakelius – jie didžiausi vandens vagys.

Taigi pasinaudoję šiais patarimais išties galite sumažinti išlaidas už šildymą ir karštą vandenį tam neišleisdami papildomų lėšų.

Ką reikia žinoti perkant baldus

Įsirengdami ar atnaujindami savo būstą ir dairydami baldų, žmonės dėmesį kreipia ne tik į estetinę jų išvaizdą. Vis daugiau dėmesio skiriama baldų funkcionalumui, patogumui ir saugumui.

Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos inspektoriai, nagrinėdami vartotojų skundus dėl baldų kokybės, pastebi, kad vartotojai jau suprato, jog visada reikia turėti ir saugoti prekių pirkimo dokumentus. Dažnas jau sudaro sutartį su pardavėju ar gamintoju bei pareikalauja kvito už sumokėtą avansą. Tačiau reikia pripažinti, kad vartotojai dar nemoka teisingai surašyti pirkimo-pardavimo sutarties, lengvai pasirašo pardavėjo iš anksto paruoštą sutartį, kurioje dažniausiai aptariami tik piniginiai įsipareigojimai ir pristatymo terminai, o apie baldų kokybę ir saugą neužsimenama. Teko matyti ir tokią sutartį, kur įrašyta, kad pretenzijos dėl baldų kokybės priimamos tik jų pristatymo dieną. O tai reiškia, kad vartotojas nepasiteiravo apie garantijos terminą baldams ir jau iš anksto sutiko su visais galimais baldų defektais.

Pirkimo-pardavimo sutartyje turėtų būti nurodomas deklaruojamo normatyvinio dokumento, kurio reikalavimus atitiks pagaminti baldai, žymuo arba aptarti baldų kokybiniai reikalavi-

mai: baldinės medžiagos, jų spalva ir faktūra, baldinė furnitūra. Svarbu atkreipti dėmesį į baldų matmenis, su pardavėju (gamintoju) suderinti baldų brėžinius (tai turėtų būti sutarties priedas). Pardavėjo informaciją apie išsirinktų baldų privalumus ir jų

kokybės garantijos terminą, baldų surinkimo, naudojimo ir priežiūros instrukciją pirkėjas turi gauti raštu, valstybine kalba.

tęsinys kitame puslapyje

Ką reikia žinoti perkant baldus

tęsinys iš ankstesnio puslapio

Įsitikinkite, ar jums patikę baldai turi ne maisto prekės higieninį pažymėjimą. Šiuo metu kai kurie gamintojai (pardavėjai) savanoriškai sertifikuoja baldus ir minėtas kokybės pažymėjimas vartotojui galėtų būti garantas, kad baldai saugūs ir atitinka paskirtį.

Jeigu nusprendėte įsigyti minkštų baldų komplektą arba sofą-lovą, atsiminkite, kad šie baldai skirti sėdėjimui ir poilsiui, o ne nuolatiniam miegojimui. Tam skirtos lovos ir tachtos. Nuolat eksploatuojamos sofas-lovos tarnavimo laikas neišvengiamai trum-

pesnis, greičiau susidėvi minkštoji dalis bei transformacijos mechanizmas. Vartotojai dažnai skundžiasi dėl nepatogių minkštųjų baldų, todėl būtina atkreipti dėmesį į kampą tarp sėdimosios dalies ir atlošo, jis neturi būti status ir, tuo labiau, smailas. Patartina nesizavėti labai dideliu baldų minkštumu. Mažo tankio paklotinės medžiagos greičiau praranda pirminę formą ir susidėvi, be to ir medikai rekomenduoja gulėti ant kietesnio pagrindo.

Baldų gamyboje turi būti naudojama 6-10% drėgnumo mediena. Renkantis apmušalinę medžiagą iš

pardavėjo pateikto nedidelių atraižų rinkinio, nelengva įsivaizduoti jau pagamintus baldus. Jeigu minkštosios dalys turės daug dekoratyvinių siūlių ar klosčių, patariama rinktis lygią vienspalvę apmušalinę medžiagą. Siūlės ir klostės išderins gėlėtos ir dar labiau languotos medžiagos simetriją bei vientisumą arba piešinio suderinimui reikės žymiai daugiau medžiagos, kas lems ir didesnę kainą. Minkštosios dalys, suformuotos iš atskirų elementų dažnai turi užtrauktukus. Jų privalumas akivaizdus: galima pamatyti iš kokių paklotinių medžiagų pagaminti minkštieji elementai, prireikus, išvalyti ar pakeisti apmušalinę medžiagą.

Nemaža dalis pardavėjų siūlo baldus užsisakyti iš užsienio katalogų. Jeigu nusprendėte įsigyti tokius baldus, įdėmiai perskaitykite sutartį, pareikalaukite, kad joje būtų surašyti tie svarbūs dalykai, kuriuos aptarėte su pardavėju (pvz., baldų matmenys, sudedamųjų dalių pavadinimai, kiekis bei jų tikslus sutartinis žymėjimas ir kita). Jeigu ekspozicijoje nėra lygiai tokių jus dominančių baldų, pasistenkite apžiūrėti kitus tos firmos baldus, pasiteiraukite apie jų saugą ir kokybę patvirtinančius dokumentus, galėsite spręsti apie firmos gaminamų baldų bendrą kokybės lygį.

Žinodami šiuos dalykus galėsite būti ramūs, kad įsigyti baldai jums tinkamai tarnaus arba nesėkmės atveju galėsite pareikalauti atlyginti padarytą žalą.

Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos vyriausioji valstybinė inspektorė Liubov GRABUSOVA

Vartotojų federacijos atstovė Palangoje gina viešąjį vartotojų interesą

Alvytos Armanavičienės nuotrauka

Lietuvos nacionalinės vartotojų federacijos atstovė Palangoje Rūta Ruzgutė nusprendė bylinėtis su Palangos savivaldybe ir įmone „Palangos butų ūkis“, kuriai metus privalėjo mokėti už teritorijos prie gyvenamojo namo valymą. R. Ruzgutė išsiaiškino, kad nebuvo suformuotas žemės sklypas, todėl, jos nuomone, komunalininkai nepagrįstai iš jos ir kitų gyventojų ėmė mokesčius.

Palangos miesto apylinkės teisme komunalines paslaugas teikiančiai bendrovei nepavyko įrodyti mokesčio pagrįstumo, todėl Vartotojų federacijos

atstovė kreipėsi į Klaipėdos apygardos administracinį teismą ir prašo iš bendrovės „Palangos butų ūkis“ priteisti 20 tūkst., o iš Palangos miesto savivaldybės – 30 tūkst. litų neturtinei žalai atlyginti.

Rūta Ruzgutė reikalauja jai priteisti ir po 300 litų už sumokėtą teritorijos valymo mokestį bei už bylinėjimosi metu patirtas išlaidas.

Rūtai Ruzgutei teisme įrodyta, kad komunalininkai, žinodami, jog nėra patvirtintas jos gyvenamojo namo detalusis planas ir aiškiai nubrėžtos bendro naudojimo teritorijos ribos,

pažeidė 2001 metų Vyriausybės nutarimu patvirtintas butų ir kitų patalpų bendrosios nuosavybės administravimo nuostatas. Palangiškė nesutiko mokėti mokesčių, todėl komunalininkai ją padavė į teismą. Per dešimt mėnesių trukusį teismo procesą jiems nepavyko pagrįsti reikalavimo.

Mokesčius už teritorijos valymą turėjusi mokėti R. Ruzgutė įsitikinusi, kad kurorto savivaldybė nusišalino nuo paskirtos daugiabučių namų administratoriaus darbo kontrolės ir nevykdė Vietos savivaldos, Viešojo administravimo ir kitų įstatymų.

Kadangi tai buvo pirmasis tokio pobūdžio ieškinys Lietuvoje, jį gavęs Klaipėdos apygardos administracinis teismas kreipėsi į Specialiąją teisėjų kolegiją, prašydamas išspręsti keliamo ginčo rūšinio teisingumo klausimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo specialioji teisėjų kolegija nusprendė, kad palangiškės skundą dėl galimai neteisėtų veiksmų ir žalos atlyginimo turėtų nagrinėti Klaipėdos apygardos administracinis teismas, į kurį ir kreipėsi Vartotojų federacijos atstovė.

Rūta Ruzgutė yra gavusi padėką iš Palangos miesto mero R. Kirstuko už miesto gyventojų interesų gynimą.

Dulkių siurbliai: kas yra kas?

Testų projekto vadovas Nerius PLEŠKYS
Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija

Kaip šiuolaikinis verslas neįsivaizduojamas be kompiuterio, užtikrinančio verslo procesus, taip kiekvieni namai be dulkių siurblio, švarinančio mūsų būstą, kad jis taptų dar mielesnis ir jaukesnis. Šiandien siurbliai atlieka žymiai daugiau funkcijų nei prieš keletą metų – dabar ne tik valomi kilimai, atnaujinami baldai, bet taip pat plaunami langai, valomi čiužiniai ar surbiamos dulkės nuo knygų lentynų.

Paprastai apie daiktus nustoja galvoti tuomet, kai jie nekelia mums rūpesčių ir veikia be priekaištų, tačiau norint tokį daiktą įsigyti, reikia nemažai paplušėti ieškant informacijos ir patarimų, studijuojant reklamę medžiagą, klausantis išpūdingų prekių pristatymų ar bandant išsiaiškinti, kuo viena savybė skiriasi nuo kitos ir kurios gi iš tiesų yra svarbesnės. Kiekvienas šeimininkas sprendžia didžiausius „rebusus“, kokią butinę įrangą ar priemones pasirinkti: kaip suderinti patogumą, patikimumą bei kokybę?

Dulkių siurblių įvairovė pakankamai didelė (sauso valymo, plaunantys, vertikalūs ir t.t.), tad renkantis modelį reikėtų atsižvelgti į patalpos plotą (ar tai butas, namas, biuras), per dieną susikaupiančių dulkių kiekį (pvz., jei gyvenate prie miško, tikėtina, kad dulkių kaupiasi mažiau nei namuose prie judrių gatvių).

Sausojo valymo dulkių siurbliai Lietuvoje kol kas yra populiariausi. Jie pigesni, paprasčiau prižiūrimi, o Lietuvos rinka gausi tokių siurblių pasiūla.

Tad kaip nepasimesti tarp siūlomų modelių, skirtingų savybių ir ką vertinti? Rinkdamiesi dulkių siurblių daugumą pirkėjų dažniausiai atsižvelgia į jo galingumą ir ne veltui - tai išties svarbus siurblio vertinimo kriterijus. Tačiau būkite budrūs, nes nepriklausomoje laboratorijoje atlikus dulkių siurblių galingumo testą paaiškėjo, kad realus jų galingumas nuo to, kurį nurodo gamintojas, skiriasi net iki 510 W. Vadinasi vienintelis būdas įsitikinti, kaip efektyviai iš tiesų veikia dulkių siurblys, yra atlikti realius bandymus.

Dulkių, plaukų pašalinimas

Kadangi dulkių pašalinimas nuo įvairių paviršių ir plyšių yra pagrindinė dulkių siurblio funkcija, šiai testo daliai suteikiama didžiausia svarba ir nuo dulkių siurblio „pasirodymo“ šioje dalyje priklauso galutinis testo rezultatas bei testuojamos priemonės įvertinimas.

Dulkių pašalinimo testas buvo atliekamas ant skirtingų paviršių bei su skirtingais antgaliais. Į testo atlikimo vertinimą buvo įrašomi geriausi rezultatai. Testui naudojamos specialiai tam tikslui paruoštos dulkės bei įvairios dangos, imituojančios skirtingus kilimus. Kiekvienam dulkių pašalinimo testui buvo naudojamas vienodas dulkių kiekis, kuris tolygiai paskleidžiamas ant dangos mechaniniu būdu. Kiekvienu dulkių siurbliu buvo atliekami 3 testai, imituojant skirtingus dulkių maišelio užpildymus (skirtingą įsiurbimo galingumą). Vėliau dulkių maišelis buvo pasveriamas ir taip nustatomas skirtumas tarp paskleistų ant kilimo ir susiurbtų dulkių svorio.

Bandymai parodė, kad siurbliams sunkiausiai sekasi pašalinti dulkes nuo vilnonio kilimo - tik vienas modelis pasirodė gerai, o kitų siurblių rezultatai buvo vertinami tik patenkinamai ar dar prasčiau. Daug lengviau sekėsi surinkti dulkes iš plyšių ir nuo kietų paviršių. Atliekant dulkių surinkimo testą išilgai sienų buvo tikrinama, koku atstumu nuo sienos antgalis neišvalo dulkių.

Kadangi daugelis mūsų namuose laiko gyvūnus, kurie nuolat šeriasi, o jų plaukai pasklinda po visą gyvenamąjį plotą, todėl buvo įdomu įvertinti, kaip kiekvienas dulkių siurblys pašalina

gyvūnų plaukus nuo kilimo. Tam tikslui buvo naudojamas kačių ir šunų plaukų mišinys, paskleistas nedideliame plote. Kiekvienu dulkių siurbliu buvo valoma kol ant kilimo nebelikdavo plaukų, bet ne ilgiau nei tris minutes, o po to įvertinami rezultatai. Šis testas itin svarbus gyvūnų plaukams alergiškiems žmonėms, kuriems gyvūnų plaukų ir pūkų pašalinimas yra tiesiog gyvybiškai būtinas.

Kiekvienam kambariui savas antgalis

Kaip žinia, prie kiekvieno dulkių siurblio yra pridedami įvairūs papildomi antgaliai, o gamintojai tai pateikia kaip dar vieną jų siūlomo dulkių siurblio privalumą. Vieni antgaliai rekomenduojami siurbti kiliminę dangą, kiti ilgaplaukius kilimus, tretai – kambario kampus, o ketvirtai – tiesiog lygias grindis ir panašiai. Tačiau skirtingas antgalių poveikis nepasitvirtino. Kadangi laboratorijoje testai buvo atliekami su visais antgaliais, specialistai pastebėjo, jog rezultatai siurbiant su skirtingais antgaliais praktiškai nesisiskiria. Dėl šios priežasties skirtingų antgalių pasiūla buvo vertinama kaip gamintojų rinkodaros triukas, padedantis įgyti konkurencinį pranašumą.

Dulkių skleidimas į aplinką

Nors dulkių siurblių paskirtis yra surinkti dulkes, dalis jų jas ne tik surenka, bet ir vėl paskleidžia į aplinką. Tokie dulkių siurbliai gali skleisti nemalonų kvapą, o jautresniems žmonėms arba mažiems vaikams netgi sukelti alergiją. Dažniausiai gamintojai ir pardavėjai pataria rinktis dulkių siurblius su **HEPA filtrais**, kurie filtruoja iš siurblio išmetamą orą ir sulaiko netgi labai smulkias daleles. Visgi, net ir esant HEPA filtrui, dulkių siurblio konstrukcija ne visuomet yra hermetiška ir garantuoja smulčiausių dulkių sulaikymą viduje. HEPA filtras ir dulkių maišelis ar konteineris būtinai turi būti aprūpinti guminėmis tarpinėmis. Tik toks dulkių siurblys laikomas su tikra HEPA, o ne „HEPA tipo“ filtravimo sistema.

Laboratorijoje kiekvienas dulkių siurblys buvo paliktas specialiame hermetiškame konteineryje, kur specialiais davikliais buvo registruojamas dulkių tankis ore. Testų rezultatai parodė, kad ne visi dulkių siurbliai gerai sulaiko dulkes. Taip pat reikėtų paminėti, kad testavimui buvo naudojami tik originalūs gamintojo maišeliai, tad naudojant kitų gamintojų universalius maišelius, rezultatai gali skirtis.

Atskirai vertėtų paminėti Hoover TC-2885 dulkių siurblių, kuris parduodamas su plastikiniu dulkių surinkimo konteineriu, tačiau gali būti naudojamas ir su maišeliais. Nors šio dulkių siurblio instrukcijoje parašyta, kad jis turi būti naudojamas tik su originaliais maišeliais ir filtrais, jų Lietuvoje mums įsigyti nepavyko. Importuotojai tik stebėjosi, kam mums reikalingi maišeliai, jei dulkių siurblyje yra konteineris. Nors dulkių siurblyje naudojamas maišelis užtikrina higienišką susiurbtų dulkių pašalinimą, šiuo atveju maišelio panaudojimas parodė, kad iš jo labai daug dulkių patenka atgal į aplinką kartu su išpučiamu oru.

Smulčiausių dalelių sulaikymo siurblyje testo metu buvo tikrinama, ar dulkių siurblys išmeta į aplinką smulčiausias 0,1 μm – 0,3 μm daleles. Šis įvertinimas ypač aktualus alergiškiems žmonėms.

Naudojimo patogumas

Kiekvienas buities prietaisas turi būti patogus naudoti. Produkto dizaineriai stengiasi sukurti ergonomišką produktą, išskirtinį dizainą ir intuityvų

valdymą, kad jo eksploatavimas taptų patogus.

Testo metu buvo tikrinamos tam tikros dulkių siurblių savybės, kurios nulemia prietaiso naudojimo patogumą. Dulkių siurblius vertino trys dalyviai, iš kurių vienas specialiai parinktas vyresnio amžiaus.

Testo metu buvo vertinamas dulkių siurblio paruošimas darbui bei jo išardymas. Didelis dėmesys taip pat buvo kreipiamas ir į valdymo patogumą siurbimo metu – kokia rankenos padėtis, indikatorius ir jungiklių padėtis bei aiškumas. Ant skirtingų dangų buvo vertinamas dulkių siurblio antgalio pasipriešinimas, galimybė išvalyti po žemais baldais esantį paviršių. Kiekvienam dulkių siurbliui teko pervaziuoti slenkstį, tokiu būdu buvo vertinamas jo pravažumas. Kiekvienu dulkių siurbliu buvo valomi

įvairūs baldų apmušalai, naudojant specialiai tam skirtą antgalį. Testuotojai taip pat įvertino, ar sudėtinga pakeisti bei išvalyti maišelį, konteinerį ar filtrą ir ar paprasta išvalyti dulkių siurblio antgalį. Perėjus visus minėtus etapus galiausiai buvo įvertintas ir dulkių siurblio saugojimo patogumas.

Aplinkosauga

Kasdien vis daugiau kalbama apie būtinybę taupyti energiją, daryti kuo mažesnę poveikį aplinkai, todėl renkantis dulkių siurblių svarbu atsižvelgti ir į tas savybes, kurios leistų mažiau teršti aplinką ir tokiu būdu prisidėti prie mus supančios aplinkos saugojimo.

Šioje testavimo studijoje buvo išmatuota kiekvieno dulkių siurblio sunaudojama elektros energija, sunaudota tam tikram plotui išvalyti. Taip pat buvo išmatuotas dulkių siurblio skleidžiamas triukšmas.

Išvados:

- Rinkitės siurblių su hermetiška HEPA filtrų sistema.
- Patogiau, kai siurblio žarna bei maitinimo laidas yra pakankamai ilgi.
- Valdymo jungikliai, įjungimo ir išjungimo mygtukas turi būti patogiose vietose.
- Teleskopiniai vamzdžiai padės pasiekti sunkiau prieinamas vietas, o taip pat leis lengviau valyti grindis ar sienas.
- Geros kokybės ratukai, besisukiojantys 360 laipsnių kampu, padidins dulkių siurblio manevringumą.
- Žarna taip pat turėtų sukiotis 360 laipsnių kampu.
- Geras dulkių siurblys turi dulkių maišelio užpildymo indikatorius. Siurblys su perpildytu dulkių konteineriu neveiks efektyviai ar net gali sugesti.
- Įsiurbimo galingumo kontrolė turi būti šalia jūsų nykščio – užuolaidų valymas reikalauja mažiau energijos nei kilimo siurbimas.
- Išpūtimo galimybė – kartais naudinga prijungti žarną prie oro išpūtimo angos ir išpūsti dulkes sunkiai pasiekiamose vietose.
- Dulkių siurblio skleidžiamas triukšmas yra svarbus, jei esatę linkę užsiimti namų ruošą vakare, anksti ryte ar turite mažų vaikų.
- Dulkių siurbliai su plastikiniais ar medžiagininiais dulkių konteineriais nėra rekomenduojami kenčiantiems nuo alergijos, nes jų išvalymas nėra higieniškas. Tačiau šie siurbliai vertinami vartotojų, kadangi sutaupoma dulkių maišelių sąskaita.

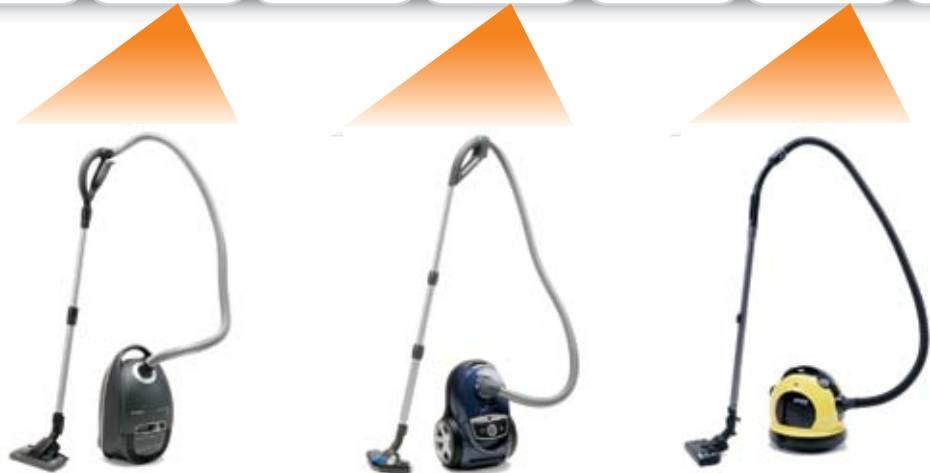
Hepa filtrai (High Efficiency Particulate Air/Arrest filter) – tai viena iš oro filtrų rūšių. Šie oro filtrai gali pašalinti iki 99,97% ore esančių 0,3 mikrometrų (μm) dydžio dalelių. Būtent šio dydžio dalelės yra sunkiausiai filtruojamos ir pasižymi didele skvarba. Didesnės ar mažesnės nei 0,3 μm dalelės šiuo filtru sugaunamos dar efektyviau.

Hepa filtrai sudaryti iš atsitiktine tvarka išsidėsčiusių gijų pakloto. Pirmą kartą sukurti 1940 metais, jie buvo naudojami sulaikyti radioaktyviems teršalams. Šiandien jie naudojami aukštųjų technologijų pramonėje ar medicinoje, norit apsaugoti nuo oru sklindančių bakterijų ir virusų infekcijos. Dulkių siurbliuose šie filtrai naudojami kaip viena iš filtrų sistemos dalių – ypač naudingi kenčiantiems nuo astmos ar alergijos. Hepa filtrai sulaiko tokias smulkias daleles kaip žiedadulkės ar net dulkių erkučių išmatos.

	Miele	Siemens	Siemens	Philips	Electrolux	Kärcher	Philips
Gamintojas	Miele	Siemens	Siemens	Philips	Electrolux	Kärcher	Philips
Modelis/Tipas	S5780/HS11 -/VBBS825V00	SC9540	FC9160/01/A/-	Z3369P/US2 -/VC6100 1.195-504.0	FC8716/01/A/-		
Bendras įvertinimas, %	74	70	66	65	63	61	57
Maksimalus galingumas, W	2200	2400	1800	2200	1800	1800	1800
Pasiekiamas realus galingumas, W	1932	2050	1436	1914	1404	1508	1442
Galios skirtumas tarp nurodytos ir realios, W	268	350	364	286	396	292	358
Svoris, kg	8,4	8,1	8,76	8,1	7,6	9,1	7,6
Pasiekiamas atstumas, m	9,7	12,1	9,93	12,3	11,6	10,2	10,15
Maišelio/konteinerio talpa, l	2,5	3,3	1,4	2,75	1,75	3,6	3
Efektyvumas 55%	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★
Dulkių pašalinimas nuo kilimo	★★★★★	★★★	★★	★★★	★★	★★	★★
Dulkių pašalinimas nuo grindų	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★
Dulkių pašalinimas išilgai sienų ir kampuose	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Gyvūnų kailio pašalinimas	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★	★★	★	★
Dulkių sklaida	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Smulkiųjų dalelių surinkimas	★★★★★	★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Naudojimo patogumas 35%	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Naudojimosi patogumas siurbimo metu	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
Dulkių maišelio/talpyklos keitimas/valymas	★★★★★	★★★★★	★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★
Antgalio išvalymas	★★★★★	★★★★★	★★★	★★★	★★★	★★★★★	★★★
Aplinkosauga 10%	★★★	★★	★★★	★★★	★★	★★	★★★
Energijos suvartojimas	★	★	★★	★	★★	★★	★★
Skleidžiamas triukšmas	★★★	★★	★★★	★★★	★★★	★★	★★★★

* Hoover TC-2885, šiam modeliui buvo atlikti testai naudojant su dulkių siurbliu parduodamą dulkių konteinerį, o taip pat medžiaginį maišelį. Skirtingi testų rezultatai atskirti pasviruoju brūkšneliu.

Zelmer	Samsung	Philips	Philips	Philips	* Hoover	Panasonic	Gorenje	Eta
Jupiter 4000.0ST	SC 4141	FC8608/01/B/-	FC8602/01/B/-	FC 8604	TC-2885	MC-E8035K/-	VCK 2000 EA.	1417 TIRO
56	50	48	48	45	45/39	42	38	35
2100	1600	1800	1800	1800	1800	2000	2000	1700
1874	1463	1506	15037	1506	1358	1490	1790	1359
226	137	294	263	294	442	510	210	341
7,24	5,16	6,6	6,6	6,4	7,14/6,5	7,8	7,67	6,11
9	8,48	10,05	10,05	10,21	9,16	9,5	7,77	8,8
3,2	2,15	2,3	2,3	2,45	1,3/3,65	3,75	2,8	2,95
★★★★★	★★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★
★★	★★	★★★★	★★★★	★	★	★	★	★
★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★★
★★★	★★★	★★★	★★★	★	★	★★	★	★★
★★★★★	★★★★★	★	★	★★★	★★★★★	★★★	★	★
★★★★★	★★	★	★	★★	★★	★	★	★
★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★
★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★
★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★	★★	★★★★★	★★★
★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★	★★★★★	★★	★★★★★	★★★★★
★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	★	★★
★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★
★★	★★	★★	★★	★★	★★	★★	★	★★

★★★★★ - labai gerai

★★★★ - gerai

★★★ - patenkinamai

★★ - blogai

★ - labai blogai

Nacionalinės vartotojų konfederacijos konsultantas Rimantas ZABARAUSKAS parengė studiją apie vartotojų teisių pažeidimus energetikos srityje. „Vartotojų naujienos“ spausdina antrąją šios studijos dalį.

Problema. Per mažai daugiabučių namų savivaldos schemų. Bendrijų modelis tinka labai mažai daliai daugiabučių namų. Gyventojai spaudžiami pasirinkti jiems netinkamą bendrijų modelį.

Šiuo metu į daugiabučių namų savininkų bendrijas (DNSB) susibūrę apie tik apie 20% visų šalies daugiabučių namų. Yra nemažai bendrijų, kurių valdymo organai, bendrijų nariai ir ne nariai konfliktuoja tarpusavyje, nuolat išaiškėja bendrijų pirmininkų piktnaudžiavimo faktų. Bendrijų kūrimąs praktiškai yra sustojęs jau keleri metai. Likusieji 80% daugiabučių namų yra valdomi savivaldybių merų skiriamų administratorių, kurių valdymas dažnai yra netinkamas. Pagrindinės bėdos:

- teikdamos paslaugas administruojančios įmonės dažnai yra ir gyventojus atstovaujantys užsakovai ir paslaugos teikėjai, t. y. vykdytojai. Tai nenormali situacija, sudaranti puikias prielaidas piktnaudžiavimui;
- administruojančios įmonės neskelbia konkursų, neieško pigesnių ir kokybiškesnių paslaugų. Kadangi jos yra ir užsakovas, ir vykdytojas vienu metu, jos nesuinteresuotos sau sudaryti konkurenciją. Dėl to švaistomos gyventojų lėšos;
- administruojančios įmonės neorganizuoja gyventojų susirinkimų, neinformuoja jų apie savivaldos galimybes, neatsiskaito už savo veiklą, neužtikrina veiklos skaidrumo. Administratoriaus institutas daug kur yra pavirtęs gyventojų išnaudojimo aparatu, besinaudojančiu nesutvarkyta daugiabučių namų savivalda, gyventojų nežinojimu, pasyvumu ir neorganizuotumu. Taip yra ne visur, kai kur administruojančios įmonės dirba gerai.

Bendrijų modelis netinka daugumai daugiabučių namų, kadangi bendrija gali gerai veikti tik tuose namuose, kur yra susirinkę panašių interesų ir finansinių galimybių žmonės. Tai palengvina sprendimų priėmimą bendrijoje, tačiau tokių namų nėra daug. Juk daugiabučiuose gyvena labai įvairių pažiūrų, gyvenimiškų nuostatų ir finansinių galimybių žmonės. Ten kur tokia „marga“ gyventojų įvairovė, bendrus sprendimus priimti labai sunku. Esama bendrijų kūrimosi ir jų veiklos praktika tą patvirtina. Esant tokiai situacijai iki šiol nėra tinkamo daugiabučių namų savivaldos modelio, kuris atitiktų per istorinį laikotarpį susiformavusią daugiabučių namų specifiką

Ką daryti: Padidinti daugiabučių namų savivaldos formų skaičių, įteisinant tokias formas:

1. Daugiabučių namų savininkų bendrijos (DNSB). Tai būtų didžiausio savarankiškumo forma. Bendrijos galėtų būti steigiamos tik tuose namuose, kur visi butų savininkai pageidautų tapti bendrijos nariais. Bendrijos galėtų vykdyti pelno siekiančią veiklą. Valstybės institucijos neturėtų teisės kontroliuoti bendrijų veiklos.
2. Daugiabučių namų gyventojų bendruomenės (DNGB). Šios formos šiuo metu nėra – tai trūkstama daugiabučių namų savivaldos grandis. Ši forma savarankiškumo lygiu būtų tarpinė tarp bendrijos ir administra-

Bendrijų modelis netinka didžiajai daliai daugiabučių namų. Ką daryti?

toriaus tvarkomo daugiabučio namo. Name įsteigus DNGB, visi namo gyventojai privalėtų paklusti tam tikroms, įstatymu nustatytoms bendro gerbūvio taisyklėms. Gyventojų narystė DNGB nenustatoma, tačiau gali būti steigiamą daugumos butų savininkų sprendimu. DNGB turi juridinio asmens teises ir sąskaitą banke. DNGB gali vykdyti tik su namo priežiūra ir namo renovavimo darbais susijusią veiklą, komercinė veikla neleidžiama. Ūkiniuose-teisiniuose santykiuose su kitais asmenimis DNGB juridinį asmenį atstovauja ir veiklą vykdo namo bendruomenės įgaliotinis. Įgaliotinį renka namo gyventojai arba jį samdo administratorius (jei name gyventojai įsteigė DNGB, tačiau neišrinko ar nepasamdė įgaliotinio). Namų bendruomenės įgaliotinis gauna įstatymais nustatytą atlyginimą iš namo kaupiamų lėšų, į jo pareigas įeina supaprastintos apskaitos vedimas ir atsiskaitymas namo gyventojams. Įgaliotinio veikla reglamentuojama įstatymu, juo gali būti atitinkama kvalifikacinį apžymėjimą turintis asmuo. Įgaliotinių darbą pasirinktinai kontroliuoja savivaldybės kontrolierius.

3. Administruojami daugiabučiai namai. Jie beveik atitiktų šiai dienai esamą modelį, tačiau administratorius neturėtų teisės teikti daugiabučio namo gyventojams jokių paslaugų, išskyrus administravimą (šiandien šio svarbaus reikalavimo nėra, nors tą nustato Civilinio kodekso 4.242 ir 4.243 straipsniai). Administratoriumi taip pat galėtų dirbti juridinis asmuo, turintis atitinkamą kvalifikacinį pažymėjimą, o atlyginimas jam būtų mokamas iš namo kaupiamosios sąskaitos. Administruojami namai neturėtų nei juridinio asmens teisių, nei sąskaitos banke. Todėl tokie namai galėtų vykdyti tik su namo priežiūra ir privalomaisiais reikalavimais susijusius darbus, finansuojamus iš namo gyventojų sukauptų lėšų.

Problema. Dažnai pagrindinė kliūtis daugiabučiams namams modernizuoti – lėšų trūkumas. Daug namų nekaupia lėšų namo renovavimo fonde.

Nėra nustatyti privalomi minimalūs atskaitymai į namo kaupiamąją sąskaitą, gyventojai nekaupia lėšų. Todėl ištikus bėdai, reikia daryti rinkliavas ir nuolat susidurti su gyventojų nepasitenkinimu ar finansiniu nepajėgumu.

Ką daryti: Įstatymu įtvirtinti privalomus minimalius atskaitymus į namo atstatymo fondą priklausomai nuo namo amžiaus ir būklės.

Visi namai privalo kaupti lėšas į namo priežiūros ir atnaujinimo fondą. Privalomi minimalūs atskaitymų normatyvai nustatomi priklausomai nuo namo amžiaus ir būklės.

Siekama gerinti informacijos vartotojams prieinamumą

Kaip rašė „Vartotojų naujienos“, (žr. Nr. 6, 2007) Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija (LNVF) dalyvauja tarptautiniame projekte „Vartotojų gerovės Europos Sąjungos šalių mažmeninės prekybos rinkų tyrimas“. 2005 m. pradėtas projektas išėjo į baigiamąjį etapą, kuris baigsis šio mėnesio 19-20 dienomis Briuselyje, pristačius projekto vadovų, t. y. Didžiosios Britanijos vartotojų nevyriausybines organizacijos – Consumers International ataskaitą užsakovui, t. y. Europos Komisijos Sveikatos ir vartotojų gynimo generalinio direktorato Vartotojų reikalų direktoratui B, bei kitoms suinteresuotoms ES šalių vyriausybėms ir nevyriausybėms organizacijoms.

Atliktas 14-os šalių nevyriausybinių vartotojų gynimo organizacijų bei CI ir jos konsultantų, visų pirma Britų tarptautinės lyginamosios teisės instituto, dvejų metų darbas, tiriant šalių dalyvių konkurencijos teisės aktų suvokimą, konkurencijos ir vartotojų gynimo santykį, informacijos apie rinkas prieinamumą vartotojams, parinktų produktų (benzino 95, paracetamolio ir rašalinių spausdintuvų) kainų palyginimą bei ugdant nevyriausybinių vartotojų organizacijų kompetencijas,

įgyvendinant projekto uždavinius – nevyriausybines organizacijas paversti nuolatiniais kompetentingais patarėjais atitinkamoms vyriausybėms rinkų priežiūros institucijoms.

Siekdama įgyvendinti projekto rezultatus, LNVF š. m. rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais susitiko su numatomais vartotojų organizacijų partneriais – Konkurencijos Tarybos, Ūkio ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos atstovais ir aptarė minėtų institucijų bei kitų vyriausybinių organizacijų ir LNVF bendradarbiavimo galimybes.

Susitikimų dalyviai atkreipė dėmesį į projekte nurodytus konkurencinės aplinkos Lietuvoje gerinimo, tenkinant vartotojų interesus, klausimus:

- būtinybę ieškoti būdų, kaip informuoti vartotoją vaistinės patalpoje apie vaistų kainą, pvz. nustatant reikalavimą vaistų kainas talpinti lentynose, suteikiant teisę vartotojui savarankiškai palyginti vaistų kainas kaimyninėse vaistinėse;
- magistralinių kelių degalinėse nustatyti reikalavimą šalia degalinės kainų skelbti ir kainas artimiausiose degalinėse, leisiančias keliaujančiam vartotojui geriau pasirinkti kurą;
- ieškoti būdų padidinti vartotojų

organizacijų prieinamumą prie nereguliuojamų kainų produktų ir paslaugų tiekėjų rinkos duomenų, siekiant sukurti galimybę tokioms organizacijoms perduoti informaciją vartotojams bei atlikti nepriklausomus rinkų tyrimus;

- vartotojų pasitikėjimo konkurencija skatinimas diegiant konkurencijos, kaip vartotojų gynimo priemonės, supratimą tiek tarp vartotojų, tiek ir tarp vyriausybinių institucijų;
- būtinybę nustatyti nuolatinį ryšį tarp nevyriausybinių ir vyriausybinių vartotojų gynimo funkcijas vykdančių organizacijų.

LNVF sulaukė susitikimų dalyvių pritarimo dėl nuolatinės darbo grupės iš nevyriausybinių ir vyriausybinių organizacijų sudarymo, siekiant paspartinti aktualių vartotojų gynimo klausimų iškėlimą ir jų tinkamą praktinių sprendimų įgyvendinimą.

LNVF nurodė, kad baigiant tarptautinį projektą, LNVF pateiks visoms suinteresuotoms vyriausybėms institucijoms aiškinamąjį laišką dėl nuolatinės darbo grupės sudarymo, pridėdama tarptautinio projekto ataskaitą. Be to per artimiausią mėnesį LNVF parengs tarptautinio projekto vertimą į lietuvių kalbą bei Projekto rezultatų brošiūrą, kuriuos išplatins žiniasklaidai, tiek vartotojų, tiek ir verslo suinteresuotoms organizacijoms.

Produktų kokybės testų sistemos kūrimo prielaidos

Prof. Juozas RUŽEVIČIUS, Justinas ADOMAITIS
Vilniaus universitetas

Bendrą vartotojų pasitenkinimo prekėmis ir paslaugomis lygį lemia daug veiksnių. Be produktų kokybės, informacijos, kainos, dar turi įtakos aptarnavimo kokybė, sutarčių, garantijų sąlygos, kiti veiksniai. Pirmoje lentelėje matome, kaip Lietuva pagal šį rodiklį atrodo kitų Europos šalių kontekste. Lietuvos gyventojų pasitenkinimo rodikliai yra pora punktų aukštesni nei Europos Sąjungoje ir 6 procentiniais punktais aukštesni negu Vokietijoje. Tai galima paaiškinti žymiai mažesniu Lietuvos vartotojų kritiškumu ir informuotumu produktų kokybės ir kitų rodiklių atžvilgiu.

1 lentelė. Suminis vartotojų pasitenkinimo paslaugomis indeksas Lietuvoje*, Vokietijoje ir Europos Sąjungoje

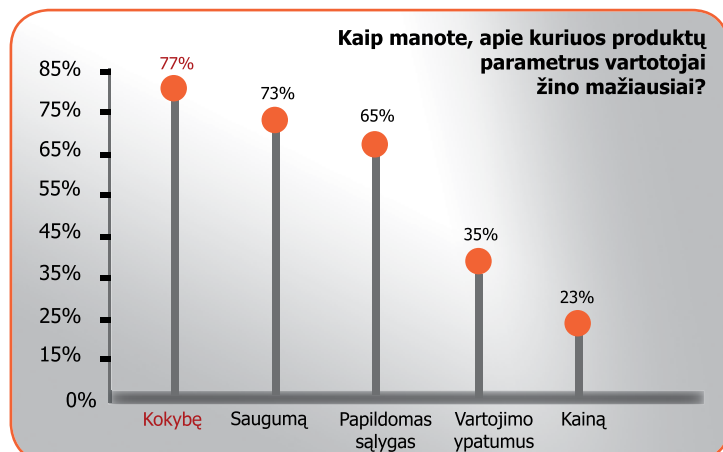
	Lietuva		Vokietija		ES	
	patenkinti	nepatenkinti	patenkinti	nepatenkinti	patenkinti	nepatenkinti
Mobilusis ryšys	78	15	64	18	70	20
Fiksuotas telefono ryšys	60	33	76	17	72	21
Elektros energijos tiekimas	78	16	73	16	75	17
Dujų tiekimas	81	12	59	15	65	12
Vandens tiekimas	71	22	69	18	74	15
Paštas	74	10	69	20	78	13
Viešasis transportas	62	21	56	25	63	20
Geležinkeliai	61	14	50	29	58	20
Vidutiniškai	71	18	65	20	69	17

*„Vilmorus“ 2003 m. tyrimo duomenys.

Siekiant įvertinti Lietuvos institucijų galimybes kurti ir įgyvendinti prekių lyginamųjų testų sistemą, atlikta 26 ekspertų anketinė apklausa.

Atlikti tyrimai parodė, kad testų rezultatai žymiai paveikia įmonių rinkodaros veiksmus. Kaip tinkamas informacijos apie konkurentų produkciją šaltinis, testų rezultatai gali būti panaudoti sugretinimo tyrimo metodui taikyti rinkos tyrimuose. Kaip rodo atlikti tyrimai, net ir tos įmonės, kurių gaminiai nebuvo testuoti, stebi rinką ir atsižvelgia į testų rezultatus, tobulindami savo produktų kokybę. Taigi testų rezultatai yra informacijos tėkmės kanalas rinkoje, skatinantys įmones prisitaikyti ir veikti lanksčiai bei kelti savo produkcijos kokybės lygį.

Lietuvos vartotojai pasigenda informacijos apie produktus – jų saugą, kokybę, vartojimo ypatumus ir kt. (2-ra lentelė.). Tokios informacijos labiausiai pasigenda jauni, išsilavinę, palyginti aukštas pajamas gaunantys žmonės. Būtent tokios socialinės ir ekonominės padėties gyventojai sudaro ir daugumą lyginamųjų testų rezultatų vartotojų Vokietijoje. Labiau informuoti vartotojai yra reiklesni produktų kokybei ir linkę mokėti daugiau už geresnės kokybės prekes ir paslaugas. Todėl ugdant, informuojant vartotojus, galima daryti poveikį jų objektyvesniam kokybės suvokimui.

2 lentelė. Vartotojų informuotumas dėl atskirų produktų parametrų (ekspertų nurodžiusių atitinkamą parametą dalis proc.)

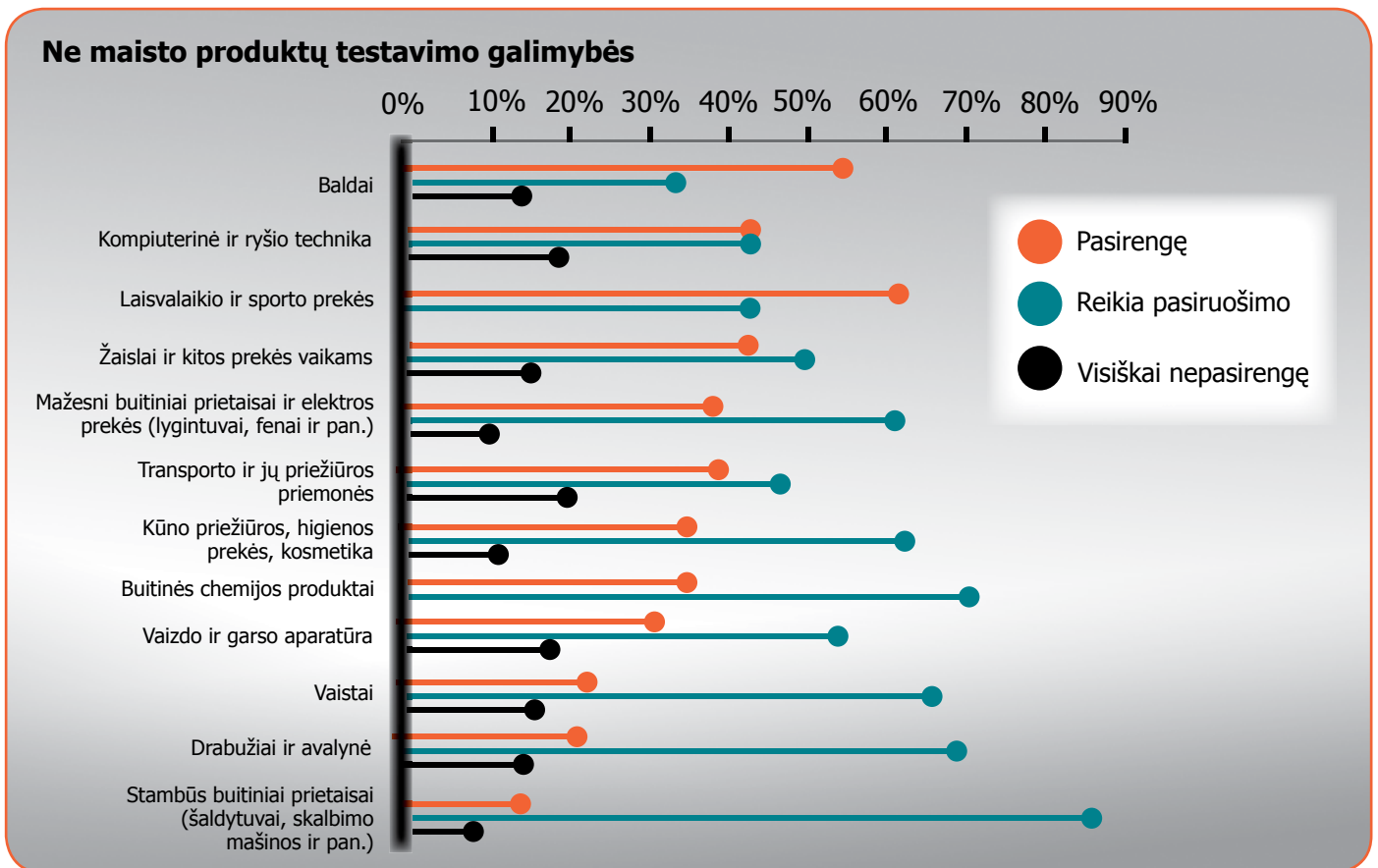
Lietuvos vartotojai yra mažiau informuoti apie produktų kokybę, saugą ir specifines paslaugų pirkimo sutarties sąlygas

Kol kas nemažos Lietuvos vartotojų dalies svarbiausias prioritetas yra maža produktų kaina, tuo tarpu dėmesys jų kokybei – menkesnis. Tai gali skatinti įmones mažinti gamybos sąnaudas kokybės sąskaita. Nors ES ir Vokietijoje vartotojams taip pat svarbiu veiksniu lieka paslaugų kainos, tačiau ženkliai didesnis jų reiklumas kokybei neretai keičia įmonių verslo veiksmus produktų kokybės gerinimo link. Tyrimai leidžia padaryti išvadą, kad Lietuvos vartotojai yra mažiau informuoti apie produktų kokybę, saugą ir specifines paslaugų pirkimo sutarties sąlygas, tuo tarpu silpniausias, ekspertų vertinimu, vartojamųjų produktų sritys yra kainos pagrįstumas, produktų kokybė ir papildomos pirkimo-pardavimo sutarties sąlygos.

Lyginant šiuos rezultatus galima teigti, kad vartotojų informuotumas turi įtakos produktų kokybės parametrų vertinimui. Kuriant produktų kokybės lyginamojo testavimo sistemą Lietuvoje, reikėtų atsižvelgti į Vakarų šalių patirtį šioje srityje bei Lietuvos institucijų ir infrastruktūros galimybes pasiruošti ir atlikti tam tikrų produktų testus. Atlikti tyrimai parodė, kad geriausios testavimo galimybės šiuo metu Lietuvoje yra maisto produktams, ne maisto prekių grupėje – baldams bei kompiuterinei ir ryšio technikai, o prasčiausios – paslaugoms (3-čia lentelė.). Atliekant produktų kokybės lyginamuosius testus, techniškai ir ekonomiškai būtų pravarti Baltijos valstybių kooperacija ir specializacija. Tikėtina, kad produktų testų sistemos realaus funkcionavimo mūsų šalyje pradžios ilgai laukti nereikės. 2006 m. Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija pradėjo Europos projektą „Vartotojų žurnalų ir tyrimų pajėgumų stiprinimas naujosiose ES šalyse“. Tad 2007 metais yra realu tikėtis ir pirmųjų prekių kokybės lyginamųjų testų rezultatų.

Tad palinkėjime aktyviai Lietuvos nacionalinei vartotojų federacijai ir startuojančiai mūsų šalies kokybės testų sistemai išskirtinės sėkmės ir ypatingo vartotojų dėmesio.

3 lentelė. Ekspertų nuomonė dėl ne maisto produktų testavimo galimybių Lietuvoje

Apibendrinus produktų kokybės lyginamųjų testų atlikimo metodikų bei testų panaudojimo tyrimų rezultatus, galima daryti išvadą, kad savarankiškų, gerai informuotų, sugebančių priimti apgalvotus sprendimus vartotojų visuomenės formavimui reikalingos sutelktos, planuojamos ir veiksmingos valstybės institucijų ir visuomeninių organizacijų pastangos. Produktų lyginamieji testai, kaip viena iš vartotojų švietimo ir informavimo priemonių, yra reikšmingi ir efektyvūs stiprinant vartotojų teisių gynimą.

Kaip vartojama informacija

Algirdas Kancleris

Lietuvos nacionalinės vartotojų federacijos tarybos narys

Visa, kas gyva, turi vieną ar kitą maitintis, judėti, gintis nuo priešų, tęsti savo giminę – gyventi. O kad visa tai vyktų, gyvi organizmai aprūpinti informacijos vartojimo bei panaudojimo mechanizmais. Pirmoji fizinė gyvybės egzistavimo sąlyga yra vanduo. Pirmoji metafizinė arba intelektualinė funkcionalumo sąlyga – informacija.

Žmogus yra ypatingas informacijos vartotojas. Jo informacinis aparatas (smegenys, nervų sistema, receptoriai ir kt.) galingiausias ir tobuliausias visoje Gamtoje. Gyvūnai Pasaulį mato, užuodžia ir girdi geriau nei Žmogus, tačiau niekas neturi tokių abstraktaus, mokslinio ir meninio aplinkos suvokimo priemonių.

Vis dėlto, Žmogų lydi paradoksas, nes, turėdamas tokį galingą informacinį instrumentą, visiškai jo išnaudoti nepajėgia nei vienas individas. Kai kurių mokslininkų nuomone, smegenys

tik procentinėmis dalimis, o visa kita – pasyvi, nebūtina, balastinė informacija.

Tokio neefektyvaus informacijos panaudojimo priežasčių yra gana nemažai. Dažniausiai skiriamos dvi: genetinės ir socialinės. Genetinės priežastys yra beveik nevaldomos – Žmonija dar neišmoko keisti savo prigimties, o medicininė intervencija kol kas yra nežymi. Socialinės priežastys – daug aiškesnės, bet nė kiek nepaprastesnės. Švietimo reformatorių buvo ne vienas tūkstantis (Apšvietos amžiaus (XVII–XVIII a.) pedagogai ir filosofai, socialinių revoliucijų vadai), tačiau nei ideali švietimo sistema, nei visuotinės efektyviai organizuotos informacijos įsisavinimo ir panaudojimo sistemos dar niekas nesukūrė.

Jau praeito amžiaus viduryje in-

formatikoje įsitvirtino naujadaras „Homo Informativus“, tai yra Informacinis Žmogus. Kiek vėliau atsirado sąvoka „Informacinė visuomenė“. Tuo

vertybė. Be atitinkamos informacijos visuomenė yra laukinė, barbariška. Su reikiama informacija – ji yra intelektualiai ir produktyvi civilizacija.

Tačiau kiekvienas turbūt sutiks, kad informacinis aprūpinimas bei apsirūpinimas toli gražu nėra tobuli. Tie, kurie yra neaukšto intelekto, dažniausiai skundžiasi informacijos pertekliumi. Atvirkščiai, tie, kurie yra sukaukę daug informacijos, skundžiasi jos stoka. Paradoksas? Iš tiesų, šiuolaikinis žmogus yra tarsi tarp dviejų pabaisų – Antikos laikų Scilės ir Charibdės – informacijos stokos ir pertekliaus. Nugalėti jas ir susirasti efektyvų informacijos įsisavinimo kelią – sunku, o daug kam ir neįmanoma.

Pasaulyje yra aibės tradicinių (bib-

Pirmoji metafizinė arba intelektualinė funkcionavimo sąlyga – informacija.

yra apkraunami informacija tik 5-10 procentų. Žmogaus veiklai reikalingas informacijos kiekis matuojamas

pabrėžiama, kad informacija yra pagrindinis dabarties ir ateities intelektualinis produktas bei vartojamoji

informacija

Tie, kurie yra neaukšto intelekto, dažniausiai skundžiasi informacijos pertekliumi. Atvirkščiai, tie, kurie yra sukaupę daug informacijos, skundžiasi jos stoka.

liotekos, archyvai, duomenų bankai, muziejai ir t.t.) informacijos sandėjų, skirtų vartojimui. Mūsų akivaizdoje atsirado moderniosios informacijos priemonės – televizija, kompiuteriai, mobilieji telefonai, internetas, internetinės enciklopedijos ir kt. Atrodo, visos durys atvertos tik „imkit mane ir skaitykit, ir tatai permanykite...“ – ragino mūsų protėvis didingasis Mar-

tynas Mažvydas. Bet tai, pasirodo, didelė ir sudėtinga problema.

Kaip ją spręsti?

Nors visuomenė sukūrė išsikerojusią ugdymo struktūrą, o informacinis ugdymas realiai vyksta visą gyvenimą, tačiau rezultatai nėra patenkinti nei ugdomieji, nei ugdytojai. Didysis vokiečių rašytojas bei mąstytojas J. V. Gėtė, sulaukęs 80 metų, su gailesčiu

J. V. Gėtė, sulaukęs 80 metų, su gailesčiu pripažino, kad tobulai skaityti jis mokėsi visą gyvenimą, bet šio tikslo taip ir nepasiekė.

pripažino, kad tobulai skaityti jis mokėsi visą gyvenimą, bet šio tikslo taip ir nepasiekė. Žmogus visą gyvenimą yra tarsi seklys – jis nuo-

Reikia išmokti naudotis visa informacine sistema, kokia sudėtinga ji bebūtų.

Informacijos vartotojas yra žmogus, kuris iš prigimties turi informacijos reikmes. Jos yra labai įvairios ir sudėtingos. Svarbiausia, kad nepasiruošęs vartotojas nežino nei kur kreiptis, nei ko ieškoti. Todėl jam reikia padėti suvokti savo reikmes ir nurodyti jų tenkinimo kryptis, tačiau šiandien akivaizdžiai nepaisoma nei vartotojo reikmių, nei interesų. Dažniausiai informacijos srautas nediferencijuojamas, o peršamas urmu. Ypač tuo piktnaudžiauja tiek verslo, tiek politinės reklamos kūrėjai.

Visuomenė turi ne tik ugdyti savo informacinę kultūrą, bet ir ginti

lat ieško informacijos, bet dar Sokratas pastebėjo: kaip surasti tai, ko nežinai, o jeigu ir atrasi, tai iš kur žinosi, kad tai ir yra ieškomasis dalykas. Mes visą gyvenimą kaupiame patirtį, bet tik retas sugebame ją deramai apibendrinti, struktūrizuoti ir kuria nors forma išreikšti. Tai pasiekia nebent filosofai, menininkai ar mokslininkai.

Šiandien kelias į Informacinę visuomenę tiesiamas per efektyvų informacijos vartojimą. Nors rašmenų skaitymas turi bemaž 5000 metų istoriją, bet teorinis skaitymo pagrindas atsirado tik XX a. viduryje. Pasirodo yra daugiau nei vienas skaitymo būdas. Dabar skaitymo būdų skaičius pasiekė šimtą. Tai greitas, apžvalginis, atrankinis, paieškinis, blokinis, analitinis, integracinis ir t.t. būdai. Mūsų civilizacija - tai Žodžio ir Ženklo civilizacija. Jos esmės nekeičia nei technotronicinės priemonės, nei klavišinė manipuliacija.

yra daugiau nei vienas skaitymo būdas. Dabar skaitymo būdų skaičius pasiekė šimtą.

savo informacijos gavėjo teises. Tuo tikslu artimiausiu metu numatoma įkurti Lietuvos informacijos vartotojų asociaciją (IVA), kuri rūpinsis aktualiausiomis XXI amžiaus Homo Informativus problemomis.

Po Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos patikrinimo – prekybos centrų vertinimai

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) inspektorių grupė atliko didžiųjų prekybos centrų „Maxima“, „Norfa“, „IKI“ bei „Rimi“ kompleksinį maisto saugos ir kokybės patikrinimą. Remiantis atlikto patikrinimo išvadomis, mažiausiai pažeidimų nustatyta „Norfa“, kiek daugiau „Maxima“, daugiausiai – „Iki“ ir „Rimi“ prekybos centruose.

Po inspektorių atliktų patikrinimų buvo laikinai sustabdyta dviejų „Rimi“ prekybos centrų kulinarijos cechų veikla, kuri atnaujinta tik pašalinus nustatytus grubius higienos pažeidimus bei atlikus patalpų ir įrangos paviršių mėginių laboratorinius tyrimus.

Prekybos centruose daugiausia nustatyta produktų tinkamumo vartoti terminų, higienos reikalavimų laikymosi bei produktų ženklavimo pažeidimų. Nešvarus gamybinis inventorių sudaro sąlygas užkrėsti produktus mikrobiologiniais teršalais.

Pavyzdžiui, prekybos centre „Maxima“ Panevėžyje sveriamų kulinarijos gaminių skyriuose sumaišomos parduodamų gaminių partijos, ženklavimo etiketėse neteisingai nurodomi tinkamumo vartoti terminai.

Maisto produktai, pasibaigus jų tinkamumo vartoti terminams, per ilgai kaupiami prekybos įmonėse, netinkamai tvarkomi utilizavimui skirti produktai, jie laikomi bendruose šaldytuvuose su prekybai skirtais maisto produktais. Pavyzdžiui, patikrinus „Rimi“ prekybos centrus Kaune, inspektoriai rado 980 kg netinkamos vartoti mėsos, „IKI“ prekybos centre Vilniuje – 120 kg neaiškios kilmės šaldytų lašinių, kurie buvo be ženklavimo, kiekį ir kokybę patvirtinančių dokumentų.

„Maximos“, „IKI“ ir „Rimi“ parduotuvėse vartotojai klaidinami dėl parduodamų maisto produktų kilmės – pavyzdžiui, iš Lenkijos gauta kiauliena ar paukštiena prekybos vitrinoje „tampa“ lietuviška.

Patikrinimo metu ekspertų grupę konsultavo Lietuvoje viešąsias Vokietijos federalinės maisto grandinės rizikos vertinimo instituto prezidentas, profesorius Andreas Henzelis. Profesoriaus nuomone, atsakingi prekybos darbuotojai turėtų suvokti, kad pagrindinis jų uždavinys – jausti atsakomybę prieš vartotoją.

Pagal VMVT info

Vartotojų skundų dėl nekokybiškų maisto produktų daugėja

Vartotojai tampa vis reiklesni ir drąsesni reikalaudami jiems priklausančių teisių. Tai parodo ir statistika. Per pirmąjį šių metų pusmetį gauti ir ištirti 1437 gyventojų skundai dėl nekokybiškų maisto produktų arba su maistu susijusių paslaugų teikimu. Tai be-veik 400 skundų daugiau nei pernai tuo pačiu laikotarpiu. Iš jų 546 skundai (38 proc.) pasitvirtino.

Vartotojai daugiausiai skundėsi dėl mėsos ir jos gaminių (210 kartų). Dėl žuvies ir žuvies produktų skųstasi 127 kartus, dėl pieno ir pieno produktų užregistruota 140 skundų. Šį pusmetį užregistruoti ir 279 skundai dėl nekokybiško maisto ir paslaugų viešojo maitinimo įstaigose, 113 skundų.

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Maisto skyriaus vedėja Aušra Išarienė teigė: „Išaugęs skundų kiekis rodo didėjantį žmonių sąmoningumą ir reiklumą. Vis daugiau vartotojų sužino apie produktų saugos ir kokybės reikalavimus ir žino, kur kreiptis įsigijus netinkamus maisto produktus ar dėl viešojo maitinimo teikiamų paslaugų kokybės. Aktyvesni tapo rajonų miestelių ir kaimų gyventojai. Kasmet daugėja nusiskundimų dėl neteisingo maisto produktų ženklinimo, pirkėjai pradėjo kreipti dėmesį į maisto produktų sudėtį, kas rodo, kad vartotojai tampa pastabesni ir skaito informaciją ant etikečių ir pakuočių“.

Dėl neteisingo maisto produktų ženklinimo užregistruoti ir ištirti 59 Lietuvos vartotojų skundai. Piliečiai piktnosiai užrašais ant maltos kavos „Melitta Auslese“ etikečių, teigiančiais, kad „ši kava atgaivina sielą ir pakrauna kūną“. Kaip informavo vartotojas: „Visą mėnesį geriu šią kavą, o sieloje „atgaivos“ vis dar nepajutau, ir kūnas vis dar „nepasikrovė“.

Panašūs užrašai pateikti ir ant „Aroma Energy“ kavos pakelių – „Puodelis išskirtinės kavos suteikia ilgalaikį tonizuojantį poveikį: mažina nuovargį, spartina mąstymą, didina žvalumą ir pasitikėjimą savimi“... Pasak laiškų autorių, tokius drąsius teiginius vertėtų pakeisti kuklesniais ir neklaidinti žmonių. Maisto inspektoriai laikinai sustabdė kavos tiekimą.

Viena moteris liko nepatenkinta, kad ilgą laiką gėrė arbatą „System Slim Figura“, ant kurios puikuojasi teiginys „Žolelių rinkinys, sudarantis kompleksinę sistemą, skatinančią lieknėjimo procesą“, tačiau jokio lieknėjimo nepastebėjo.

Pasipiktinę vilniečiai teigia, kad gėrimų gamintojai nesirūpina var-

totojais bei nenurodo produktų laikymo sąlygų. Laiške rašoma: „Sultis laikiau atidarytas virtuvėje ant stalo ir pastebėjau, kad per kelias dienas jos surūgo. Ant pakelių nurodyta, kad atidarius jas reikia laikyti šaldytuve, nėra svarbios informacijos – per kiek dienų suvartoti“.

Už gėrimų ženklinimą, saugos ir kokybės rodiklius yra atsakingi gamintojai. „Ženklinant maisto produktus, nei vienam iš jų neturi būti priskiriamos gydomosios ar profilaktinės savybės, ant etikečių ir pakuočių negali būti net nuorodų į jas. O maisto produktams priskirti poveikį žmogaus sveikatai, kurio jis iš tikrųjų neturi arba pateikti užuominas apie ypatingas savybes, nors jas turi visi panašūs produktai, neleidžiama pagal Lietuvoje šiuo metu galiojančius teisės aktus“, – informavo Aušra Išarienė.

Apie 20 proc. gautų skundų užregistruota dėl viešojo maitinimo įmonėse teikiamų paslaugų kokybės. Gyventojai skundėsi blogu maitinimu, sumažintomis porcijomis,

prastu patiekalų skoniu, higienos normų nesilaikymu vaikų lopšeliuose-darželiuose bei mokyklose.

Žmonės Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos skyrius informavo apie maitinimo įstaigose pastebėtus tarakonus, graužikus, darbuotojų asmens higienos reikalavimų nesilaikymą aptarnaujant klientus, nešvariai išplautus indus, blogą ventiliaciją, nešviežią maistą, apsinuodijimo juo

atvejus (Kauno kavinė „Indrė“, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valgykla/kavinė, Vilniaus kavinės „Savas kampas“, „Ling Tao“, „Svetainė“, UAB „Jonza“ kavinė-picerija, užėigė „Naktida“, UAB „Stilista“ valgykla, Trakų rajono baras „24 Trasa“, Mažeikių raj. „Klipso“ baras, Marijampolės raj. UAB „Rovlita“ kavinė, Kretingos raj. kavinė „Bajorų gūžta“, Širvintų raj. „Alinavos karčema“, Kauno restoranas „Psomi“ ir kt.).

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba primena, kad pranešti apie nesaugius, nekokybiškus maisto produktus ar viešojo maitinimo paslaugas vartotojai (net ir anonimiškai) gali visą parą internetu www.vet.lt, ar skambinti nemokama linija **8-800 40403**.

Vyriausybė raginama suvaldyti nepagrįstai didinamas maisto kainas

Lietuvos vartotojų asociacijos prezidentas Stanislovas JUODVALKIS

Lietuvos vartotojų asociacija kreipėsi į Ministrą Pirmininką, Konkurencijos tarybą dėl brangstančių pirmo būtinumo maisto produktų.

„Pieno produktai, duonos gaminiai, mėsa ir jos gaminiai yra daugumos žmonių pagrindinis maistas. Pieno produktų kainos, lyginant su daugumos paprastų žmonių atlyginimais ir pensijomis yra nepagrįstai didelės ir toliau didėja. Litras pieno prieš mėnesį kainavo 1,65 Lt, o dabar virš 2 Lt, varškės sūris pabrango nuo 15 Lt iki 26 Lt už kilogramą. Pieno supirkėjai daugumai smulkesnių ūkininkų už litrą vidutiniškai moka nuo 50 iki 53 centų, stambesniems ūkininkams apie 70 centų. Prekybininkai ir perdirbėjai iš vartotojo už pieną ima 4 kartus brangiau“ – piktinosi Lietuvos vartotojų asociacijos prezidentas Stanislovas Juodvalkis.

Kitame žurnalo numeryje skaitytojus supažindinsime su įvairių valdžios institucijų atsakymais į šį kreipimąsi.

Nacionalinė vartotojų konfederacija įkurta 2003 m. Šiuo metu tai vienintelė skėtinė vartotojų asociacija, kurios nariai yra kitos nevyriausybines organizacijos, veikiančios vartotojų interesų atstovavimo, teisių gynimo ir švietimo srityje. Pagrindinis konfederacijos tikslas – nacionaliniu ir tarptautiniu mastu atstovauti Lietuvos vartotojų ir vartotojų teises ginančių organizacijų interesams valstybės institucijose, verslo struktūrose ir nevyriausybiniame sektoriuje, tenkinti kitus viešuosius interesus.

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA ŠIUO METU NACIONALINĖS VARTOTOJŲ KONFEDERACIJOS NARIAI YRA ŠIOS ORGANIZACIJOS:

LIETUVOS NACIONALINĖ VARTOTOJŲ FEDERACIJA
Prezidentė Alvita Armanavičienė
Stiklių g. 8, Vilnius,
tel. (8~5) 261 5979
www.vartotojai.eu

Leidinį remia:

- Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba
- LR Vyriausybė ir LR Teisingumo ministerija
- Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos
- LR Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba
- Consumers International
- Baltijos – Amerikos partnerystės programa
- The European Consumers' Organisation
- International Consumer Research & Testing Ltd

NACIONALINĖ NAMŲ ŪKIO IR VARTOTOJŲ UGDYMO ASOCIACIJA
Prezidentė Zita Žebrauskienė
M. Katkaus g. 44, Vilnius,
tel. (8~686) 04 694
www.pedagogika.lt/technologijos/istatai.htm
zitazeb@mail333.com

ŠVIETĖJIŠKŲ INICIATYVŲ CENTRAS
Pirmininkė Kristina Bliudžiuvienė
Rumpiškės g. 24B-4, Klaipėda,
tel. (8~686) 47 107
http://lsic.blogspot.com

APLINKOSAUGOS INFORMACIJOS CENTRAS
Pirmininkė Ieva Guščenkaitė
Pylimo g. 15, Vilnius,
tel. (8~5) 212 4089
www.apicentras.lt

ASOCIACIJA „ATVIRAS KODAS LIETUVAI“
Prezidentas Jaroslav Satkevič
P. Vileišio g. 18, 1 korp., Vilnius,
tel. (8~5) 210 4005
www.akl.lt

ANTIMONOPOLINIS PILIEČIŲ SAJŪDIS
Pirmininkas Vygintas Sidzikauskas
P. d. 480, Vilnius
odiza@takas.lt

KAUNO BENDRUOMENĖS CENTRAS „DAINAVA“
Pirmininkė Daiva Valentaitė
V. Krevės g. 69-45, Kaunas,
tel. (8~37) 77 93 19

VAKARŲ LIETUVOS VARTOTOJŲ FEDERACIJA
Direktorė Audronė Rickuvienė
Tiltų g. 8, Klaipėda LT-91248
Tel./faks. (8~46) 31 12 46
vartinfo@takas.lt
www.vlvf.org

„TATULOS PROGRAMA“
Direktorius, Tarybos pirmininkas
Almonas Gutkauskas
Aukų g. 4/21, LT-01114 Vilnius
Tel./faks. (8~5) 262 1548
gut@takas.lt
www.organic.lt

MEDICINOS AUDITO INSTITUTAS
Direktorė Vitalė Vinickienė
Šeimyniškių g. 16, Vilnius
Tel.: (8~5) 275 0465,
(8~687) 12356
Faks. (8~5) 275 0495
info@mai.lt www.mai.lt

ŠIAULIŲ VARTOTOJŲ FEDERACIJA
Pirmininkas Pranciškus Umantas
J. Basanavičiaus g. 17, Šiauliai,
tel. (8~41) 42 52 91

ŠIAULIŲ DAUGIABUČIŲ NAMŲ PATALPŲ SAVININKŲ ASOCIACIJA
Prezidentė Irena Vasiliauskaitė
Vilniaus g. 19-40,
tel.: (8~41) 42 25 67,
(8~616) 72 969

Kur is

Kitame
numeryje:

Testas: Mobilieji telefonai

Ar brangiausias reiškia geriausias ir kokį telefoną rinktis, jei norite klausytis muzikos ar esate SMS fanas

Kalėdinės prekybos bumai ir išpardavimai:
ar tikrai nukainuota?

Visa tiesa apie 85 proc. išpardavimus

Testas: Nešiojamieji muzikos grotuvai

Ar įsivaizduojate, ką turite žinoti prieš perkant nešiojamąjį muzikos grotuvą? Kodėl vienas grotuvas tarnaus ilgai, o kitu nebenorėsite naudotis po keleto pasiklausymų?

„Kitos paslaugos“ – ar vartotojas žino, už ką moka?